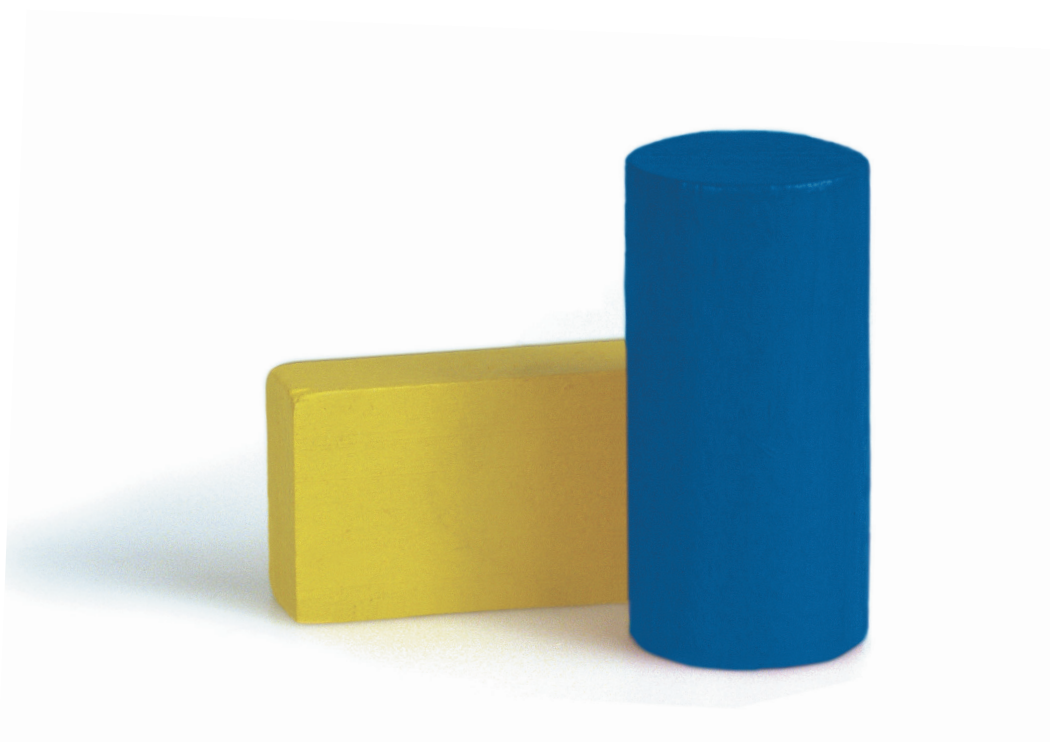

Upphandlingsreglerna – en introduktion

Om du vill ha informationen i ett alternativt format, kontakta
Konkurrensverket via e-post konkurrensverket@kkv.se
eller via telefon 08-700 16 00.

Februari 2012. Ann Fryksdahl, Malin de Joungé.

Red: Kerstin Riese.

Del 1	Lagen om offentlig upphandling (LOU)	sid 5
Del 2	Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)	sid 37
	Ordlista	sid 67
	Lagar och förordningar	sid 72
	Länkar	sid 73

Del 1 Lagen om offentlig upphandling (LOU)

Innehåll

1. Inledning	6	Förnyad konkurrensutsättning	22
Vilka omfattas av LOU?	7	Inköpscentraler	23
Vad är offentlig upphandling?	7	Statlig inköpsamordning	23
Undantag från LOU	8		
2. Grundläggande principer för all offentlig upphandling	9	7. Upphandling under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde	23
3. Upphandlingsprocessen	10	Upphandlingsförfaranden	24
4. Vilket kapitel i LOU ska tillämpas?	11	Förenklat förfarande	24
Tröskelvärden	12	Urvalsförfarande	24
5. Gemensamt för all offentlig upphandling	13	Direktupphandling	24
Förförfrågningsunderlaget	13	Konkurrenspräglad dialog	24
Tekniska specifikationer	14	Elektronisk auktion	25
Utvärderingsgrunder	15	Viktning och prioritering	25
Sociala hänsyn och miljöhänsyn	15	Annonsering	26
Annonsering	15	Anbudstid	26
CPV	15	B-tjänster över tröskelvärdena	26
Frivillig förhandsinsyn	16	8. Upphandling över tröskelvärdena	27
Kommunikation	16	Upphandlingsförfaranden	27
Prövning av anbud	16	Öppet förfarande	27
Uteslutning av leverantör	17	Selektivt förfarande	27
Kontroll av leverantörers lämplighet	17	Förhandlat förfarande	28
Tilldelning av kontrakt	17	Konkurrenspräglad dialog	28
Aberopande av annans kapacitet	18	Elektronisk auktion	29
Information om tilldelningsbeslut	18	Viktning	29
Upplysningar på begäran av en leverantör	19	Annonsering	29
Dokumentation	19	Tidsfrister	30
Öffentlighet och sekretess	19	Dokumentation	31
Upphandlande myndigheter som omfattas av offentlighetsprincipen	19	9. Klaga på en upphandling	31
Statliga bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen	20	Överprövning av en upphandling	32
Projekttävlingar	20	Avtalsspärr	32
6. Ramavtal	21	Överprövning av ett avtals giltighet	33
Ramavtal med en leverantör	21	Skadestånd	34
Ramavtal med flera leverantörer	21	Andra möjligheter att klaga	34
Tillämpning av villkoren	22	10. Sanktioner	35
		Upphandlingssskadeavgift	35
		Ordlista	67
		Lagar och förordningar	72
		Länkar	73

Lagen om offentlig upphandling (LOU)

Syftet med denna skrift är att ge en introduktion till de detaljrika bestämmelser som gäller för offentlig upphandling. Många kommer i kontakt med området eller arbetar med upphandlingsfrågor på en mer övergripande nivå och behöver därför inte ha information om mer detaljerade aspekter i lagstiftningen. Konkurrensverket vill genom denna skrift därför översiktligt informera om lagstiftningen.

1. Inledning

Syftet med upphandlingsreglerna är att upphandlande myndigheter, som till exempel statliga myndigheter, kommuner och landsting, på bästa sätt ska använda de offentliga medel som finansierar offentliga inköp, genom att uppsöka och dra nytta av konkurrensen på aktuell marknad för att göra bra affärer. Samtidigt syftar regelverket till att ge leverantörerna möjlighet att tävla på lika villkor i varje upphandling. Värdet av upphandlingen i Sverige uppskattas till ca 500 miljarder kronor per år.

Offentlig upphandling regleras av lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU), som i huvudsak bygger på EU-direktivet 2004/18/EG om offentlig upphandling. EU:s direktiv för offentlig upphandling utgör en viktig del i arbetet med

att förverkliga den inre marknaden genom att främja den fria rörligheten för varor och tjänster inom EU och att få marknaden att fungera effektivt. Genom att följa de svenska upphandlingsbestämmelserna uppfyller upphandlande myndigheter de skyldigheter som följer av EU-rätten.

Konkurrensverket utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen. Detta sker bland annat genom att utredningar på eget initiativ, utredning av inkomna tips och klagomål samt regelbundna kontakter med upphandlande myndigheter, leverantörer och andra berörda aktörer. Konkurrensverket kan även föra talan om upphandlingsskadeavgift i domstol. En annan uppgift är att informera om regelverken och avgöranden i upphandlingsärenden, liksom att verka för en enhetlig tillämpning av de nationella upphandlingsreglerna.

Vilka omfattas av LOU?

De som omfattas av skyldigheten att upphandla enligt LOU kallas upphandlande myndigheter. Dessa är statliga och kommunala myndigheter, såsom beslutande församlingar i kommuner och landsting, vissa **offentligt styrda organ** (t.ex. flertalet kommunala och en del statliga bolag) och sammanslutningar av en eller flera upphandlande myndigheter eller ett eller flera offentligt styrda organ. Även kommunala och statliga aktiebolag omfattas av begreppet upphandlande myndighet.

Vad är offentlig upphandling?

Med offentlig upphandling menas de åtgärder som vidtas av en upphandlande myndighet för att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal för **varor, tjänster eller byggtreprenader**. Med ramavtal menas ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer för att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.

Med upphandling inom ramen för LOU menas offentliga upphandlingar som görs av kommuner, landsting, statliga myndigheter och vissa offentliga bolag, som inte bedriver någon av de verksamheter som hör till försörjningssektorerna.

Med **offentligt styrda organ** menas till exempel sådana bolag, föreningar och stiftelser som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär och där staten, en kommun, ett landsting eller en annan upphandlande myndighet till största delen finansierar eller kontrollerar verksamheten.

Lagen definierar t.ex. ett varukontrakt som ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor.

Undantag från LOU

Upphandling enligt LUF

För upphandling inom försörjningssektorerna gäller en separat lag med något mer flexibla regler; lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF), se del 2 i denna skrift. I vissa fall kan en upphandlande myndighet, exempelvis en kommun, bedriva verksamhet inom ramen för båda upphandlingslagarna. Det avgörande för om upphandlingen ska göras enligt LOU eller LUF är för vilken verksamhet det som upphandlas är avsett. Om det som upphandlas är avsett för båda verksamheterna får en överviktsprincip tillämpas. Om det inte är möjligt att avgöra vilken verksamhet som kontraktet huvudsakligen avser ska LOU tillämpas.

Särskilda undantag

EU-domstolen har uttalat att bestämmelser om undantag ska tolkas restriktivt och att det är den som åberopar undantaget som ska visa på omständigheter som gör undantaget tillämpligt. Om en upphandlande myndighet anser sig ha rätt att tillämpa en undantagsregel i LOU ligger bevisbördan för att alla förutsättningar för att tillämpa detta undantag är uppfyllda, på myndigheten.

Ett särskilt undantag från LOU gäller för kontrakt som främst syftar till att ge en upphandlande myndighet möjlighet att tillhandahålla eller driva publika telenät eller att tillhandahålla teletjänster för allmänheten. Andra undantag är t.ex. förvärv och hyra av fastigheter och befintliga byggnader, anställningsavtal, vissa forsknings- och utvecklingstjänster, skiljemanna- och förlikningsuppdrag samt upphandling av vissa finansiella tjänster.

Vissa upphandlingar som görs med stöd av regler som överenskommit i internationella organisationer m.m. är också undantagna.

När det gäller upphandlande myndigheters köp från ett leverantörsbolag som de äger gäller inte LOU om den upphandlande myndigheten utövar en kontroll över bolaget som motsvarar kontrollen över den egna verksamheten, och bolaget endast i marginell omfattning utövar verksamhet med någon annan än den upphandlande myndigheten.

Koncessioner

För upphandling av **byggkoncessioner** och **tjänstekoncessioner** gäller inte samma detaljerade regler som för övrig upphandling. Vid upphandling av en byggkoncession finns bland annat särskilda regler om annonsering och tidsfrister. Tjänstekoncessioner är undantagna från lagens tillämpningsområde men omfattas av de grundläggande EU-rättsliga principerna för offentlig upphandling.

Med kontrakt avseende **byggkoncessioner** menas ett kontrakt av samma slag som ett byggentreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.

Med **tjänstekoncession** menas ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.

2. Grundläggande principer för all offentlig upphandling

De grundläggande principerna för offentlig upphandling anges i 1 kap. 9 § LOU och gäller för all upphandling av varor, tjänster och byggentreprenader.

1. Principen om icke-diskriminering

Principen om icke-diskriminering innebär att det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer på grund av nationalitet. Även om den upphandlande myndigheten inte förväntar sig några utländska anbud får den vid utformningen av förfrågningsunderlaget inte införa krav som enbart svenska företag känner till eller kan utföra. Den upphandlande myndigheten får t.ex. inte ge ett lokalt företag företräde.

2. Principen om likabehandling

Principen om likabehandling innebär att alla leverantörer ska behandlas lika och ges lika förutsättningar. Alla måste exempelvis få samma information och vid samma tillfälle.

3. Principen om transparens

Principen om transparens innebär en skyldighet för den upphandlande myndigheten att skapa öppenhet genom att lämna information om upphandlingen och hur den kommer att genomföras. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning måste förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som ska upphandlas. Därmed blir det förutsebart för leverantörerna vad som är av störst vikt vid valet av leverantör.

4. Proportionalitetsprincipen

Med proportionalitetsprincipen menas att kraven på leverantören och kraven i kravspecifikationen måste ha ett naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. De krav som ställs ska vara både lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet med upphandlingen. Om det finns flera alternativ bör det alternativ väljas som är minst ingripande eller belastande för leverantörerna.

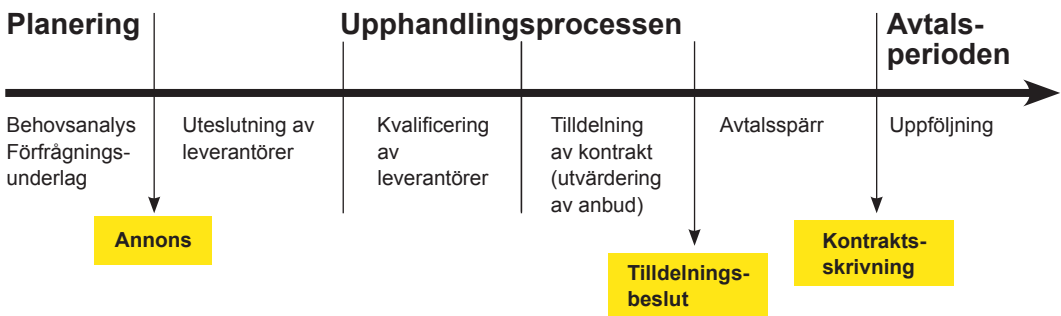
5. Principen om ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att intyg och certifikat som har utfärdats av en medlemsstats behöriga myndigheter ska gälla också i övriga EU/EES-länder.

3. Upphandlingsprocessen

En offentlig upphandling inleds med en identifiering av ett behov och en analys av hur behovet kan tillgodoses. Därefter planeras upphandlingen och en beräkning av kontraktets totala värde ska göras. Beräkningen av värdet syftar till att fastställa hur kontraktets totala värde förhåller sig till de så kallade tröskelvärdena, som avgör vilka regler som ska tillämpas.

Upphandlingsprocessen kan åskådliggöras så här:

Lagens struktur följer upphandlingsprocessen och den innehåller följande kapitel:

- 1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser
- 2 kap. Definitioner
- 3 kap. Tröskelvärden
- 4 kap. Upphandlingsförfaranden
- 5 kap. Ramavtal
- 5 a kap. Elektronisk auktion
- 6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.
- 7 kap. Annonsering av upphandling
- 8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.
- 9 kap. Kommunikation, information och dokumentation
- 10 kap. Uteslutning av leverantörer
- 11 kap. Kontroll av leverantörers lämplighet och val av deltagare m.m.
- 12 kap. Tilldelning av kontrakt
- 13 kap. Byggekoncessioner
- 14 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet
- 15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet
- 16 kap. Överprövning, skadestånd
- 17 kap. Upphandlingsskadeavgift
- 18 kap. Tillsyn

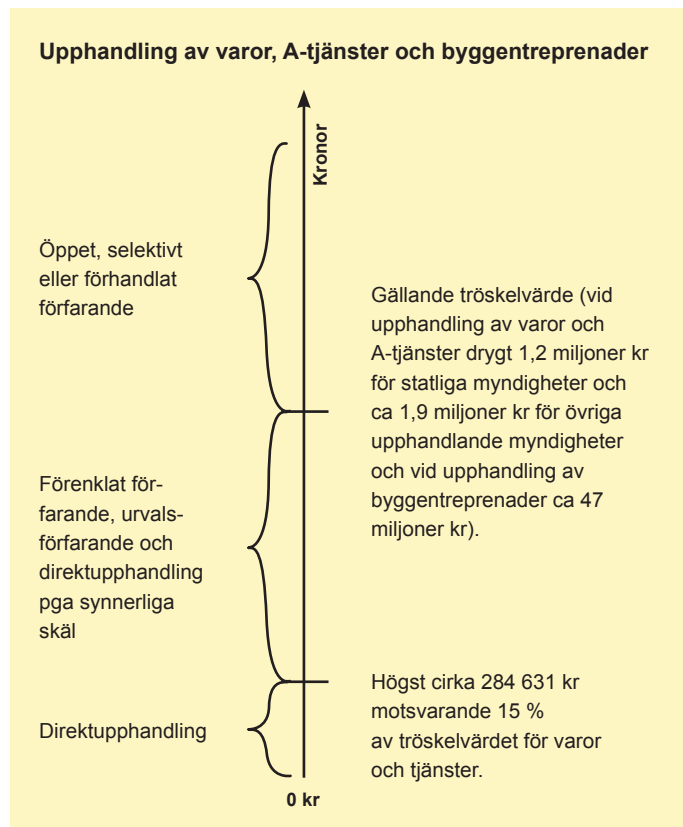
4. Vilket kapitel i LOU ska tillämpas?

Det beräknade förväntade värdet av kontraktet och, beträffande tjänster, kategori av tjänst, avgör vilket kapitel och förfarande som ska tillämpas vid upphandlingen. Är det fråga om en upphandling som beräknas understiga aktuellt tröskelvärde ska bestämmelserna i 15 kap. LOU tillämpas. Tjänster delas in i **A- och B-tjänster**. Uppdelningen i A- och B-tjänster baseras på att A-tjänsterna anses vara mer lämpade för internationell konkurrens medan B-tjänster ofta är av sådan karaktär att det ansetts svårare att dra nytta av konkurrens från utländska leverantörer.

A-tjänster är t.ex. reklam-tjänster, tjänster för fastighetsförvaltning, organisations-konsulttjänster och olika transporter.

B-tjänster är t.ex. juridiska tjänster och hälso- och sjukvårdtjänster. B-tjänster ska oavsett värde upphandlas enligt 15 kap. LOU. I lagens bilaga 2 och 3 anges vilka tjänster som räknas som A-tjänster respektive B-tjänster. Grupperingen är ganska grov och för att förstå vad som omfattas av de olika kategorierna kan man söka ledning i den så kallade CPV-nomenklaturen, se kapitel 5.

Upphandling av en B-tjänst ska genomföras enligt 15 kap. LOU, oavsett kontraktets värde. Om en upphandling avser en kombination av varor och tjänster ska den upphandlande myndigheten följa de regler som gäller för den typ som dominerar värdemässigt. Detsamma gäller om det är fråga om en blandning av A- och B-tjänster.

Illustrationen visar att LOU:s bestämmelser gäller oavsett upphandlingens värde.

Tröskelvärden

Reglerna som är gemensamma för hela EU:s inre marknad gäller endast för upphandlingar som överstiger vissa ekonomiska värden, så kallade tröskelvärden. Det är främst här, vid de värdemässigt större upphandlingarna, som företagen väntas vara intresserade av att bevaka affärsmöjligheter och anbudsmarknader i andra länder än i hemlandet för att eventuellt lämna in ett anbud.

Vid upphandling gäller olika bestämmelser i lagen beroende på om värdet beräknas vara över eller under tröskelvärdet.

En upphandlande myndighet ska vid genomförande av en upphandling fastställa kontraktets värde. Kontraktets värde ska beräknas exklusive mervärdesskatt och för avtalets hela löptid. Även eventuella optioner och förlängningsklausuler ska räknas in som om de kommer att utnyttjas. Premier eller ersättningar som anbudssökande eller anbudsgivare kommer att erbjudas ska också räknas in. Upphandlingen får inte delas upp och beräkningen får inte konstrueras i syfte att komma under tröskelvärdet. Upprepade upphandlingar av samma kategori varor och tjänster under ett budgetår ska sammanräknas.

Varor och tjänster	Tröskelvärdena 2012* uttryckta i	
	EURO	SEK
Statliga myndigheter	130 000	1 233 401
Övriga upphandlande myndigheter (t.ex. kommuner, landsting, allmännyttiga bolag, föreningar, stiftelser)	200 000	1 897 540
Byggtreprenader	EURO	SEK
Samtliga upphandlade myndigheter	5 000 000	47 438 500

*Regeringens tillkännagivande (2011:1575) av tröskelvärdena vid offentlig upphandling.

5. Gemensamt för all offentlig upphandling

Förfrågningsunderlaget

Förfrågningsunderlaget är det underlag för anbud som en upphandlande myndighet tillhandahåller en leverantör inför en upphandling. Till förfrågningsunderlaget hör även de handlingar som kompletterar det. Det gäller att i förfrågningsunderlaget tydligt ange föremålet för upphandlingen på ett preciserat och begripligt sätt. Ett väl utarbetat förfrågningsunderlag med en tydlig struktur underlättar för leverantörerna i arbetet med att utarbeta anbud men också för myndigheten vid utvärderingen av anbud och vid utformningen av avtalet med vald leverantör.

Det är viktigt att den upphandlande myndigheten noggrant formulerar förfrågningsunderlaget så att det blir fullständigt och tydligt, eftersom detta som huvudregel inte får ändras under upphandlingens gång.

Om en leverantör inte förstår eller anser att förfrågningsunderlaget är oklart eller felaktigt bör den upphandlande myndigheten kontaktas för eventuellt förtydligande eller rättelse.

Om en upphandlande myndighet under upphandlingen upptäcker att kraven måste ändras i väsentlig utsträckning måste upphandlingen normalt göras om från början.

Att avbryta en upphandling kan medföra kostnader för leverantörerna och får därför endast göras om sakliga skäl föreligger.

Ett förfrågningsunderlag ska innehålla åtminstone

1. **krav på leverantören** (leverantörens ekonomiska ställning samt tekniska och yrkesmässiga kapacitet) vid öppet och förenklat förfarande,
2. **kravspecifikation eller uppdragsbeskrivning** (t.ex. tekniska specifikationer),
3. **utvärderingsgrund** – lägsta pris eller det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet (inklusive utvärderingskriterier, det vill säga de omständigheter som används för att urskilja det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet),
4. **kommersiella villkor** som ska gälla under avtalsperioden (t.ex. betalnings- och leveransvillkor),
5. **administrativa bestämmelser** för upphandlingen (t.ex. upphandlingsförfarande, sista anbudsdag och anbudets giltighetstid).

En upphandlande myndighet får även ställa särskilda krav på hur kontraktet ska fullgöras, sådana krav kan avse t.ex. sociala hänsyn och miljöhänsyn.

Tekniska specifikationer

En beskrivning av föremålet för upphandlingen, den tekniska specifikationen, kan antingen utformas som prestanda- eller funktionskrav eller vara utformad genom hänvisning till olika standarder. De tekniska specifikationerna bör, när de inte utformas med prestanda- eller funktionskrav, vara utformade så exakt och precist som möjligt. Detta underlättar ofta upphandlingsprocessen och ger en bättre tydlighet och ökad förståelse för de tekniska kraven. De tekniska specifikationerna får normalt inte hänvisa till ett visst varumärke eller ursprung. Om myndigheten inte kan beskriva föremålet för upphandlingen tillräckligt preciserat och begripligt utan en sådan hänvisning, får det göras under förutsättning att tillägg sker av orden "eller likvärdigt".

Det finns bestämmelser för hur en teknisk specifikation i förfrågningsunderlaget ska vara utformad och i vissa fall är det obligatoriskt vid upphandlingar över tröskelvärdena inklusive upphandling av B-tjänster att hänvisa till en standard i en upphandling. Upphandlande myndigheter är därför skyldiga att hålla sig informerade om eventuellt existerande standarder på aktuellt område. Det finns utarbetade standarder vid bygg-entreprenad-, varu- och tjänstekontrakt. Swedish Standards Institute (SIS) kan här ge viss vägledning (www.sis.se).

Utvärderingsgrunder

En upphandlande myndighet ska ange vilken utvärderingsgrund den kommer att använda sig av. Den kan välja mellan att ange att den antingen kommer att anta

- det anbud som är det **ekonomiskt mest fördelaktiga** för myndigheten
- eller
- det anbud som har det **lägsta priset**.

Används utvärderingsgrunden "det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet" ska myndigheten ange vilka **utvärderingskriterier** den kommer att ta hänsyn till vid utvärderingen.

I LOU anges exempel på olika **utvärderingskriterier** såsom kvalitet, leverans- eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftskostnader, kostnadseffektivitet, pris, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt stöd.

Sociala hänsyn och miljöhänsyn

I förfrågningsunderlaget kan det även ställas krav på hållbar utveckling, såsom sociala hänsyn och miljöhänsyn. I Sverige arbetar Miljöstyrningsrådet (www.msr.se) med att ta fram miljökrav för miljöanpassad upphandling samt med övrig information om hållbar upphandling. Kraven uppdateras kontinuerligt för att anpassas till den tekniska utvecklingen på marknaden. Konkurrensverket har utarbetat en särskild skrift med fördjupad information om miljöhänsyn och sociala hänsyn i offentlig upphandling.

Annonsering

I princip ska all offentlig upphandling annonseras. Annonseringen görs på olika sätt beroende på vilket upphandlingsförfarande som tillämpas. Valet av förfarande avgörs av upphandlingens beräknade värde, typ av upphandlande myndighet och i förekommande fall kategori av tjänst. Direktupphandlingar behöver inte annonseras och annonsering behöver inte heller ske i vissa särskilt i lagen angivna situationer vid förenklat förfarande och vid förhandlat förfarande. Eftersom sättet att annonsera skiljer sig åt förklaras detta i kapitel 7 och 8.

CPV

Europeiska kommissionen har tagit fram en särskild nomenklatur "Common Procurement Vocabulary" (CPV) för varor, tjänster och byggentreprenader. CPV-nomenklaturen ska användas vid annonsering över tröskelvärdena. I en särskild konverteringstabell kan man utläsa om en tjänst är en A- eller B-tjänst. I nomenklaturen har olika varor eller tjänster skilda sifferkoder. Läs mer på EU:s upphandlingsportal SIMAP (www.simap.europa.eu).

Frivillig förhandsinsyn

En upphandlande myndighet kan genom en så kallad frivillig förhandsinsyn annonsera om sin avsikt att direktupphandla eller upphandla genom förhandlat förfarande utan föregående annonsering. Annonseringen om förhandsinsyn ska publiceras på motsvarande sätt som sedvanliga upphandlingsannonser. Om ingen ansökan om överprövning har kommit in till förvaltningsrätten innan den så kallade avtalsspärren har löpt ut, kan det direktupphandlade avtalet därefter inte bli föremål för överprövning (se kapitel 9).

Kommunikation

Den upphandlande myndigheten får fritt välja mellan vissa olika kommunikationssätt för kommunikation och informationsutbyte. Kommunikationen och informationsutbytet ska ske per post eller med elektroniska medel (t.ex. e-post och fax). Även en kombination av de olika kommunikationssätten kan användas.

Huvudregeln är att både anbudsansökningar och anbud ska lämnas skriftligen. En upphandlande myndighet får bestämma att anbudsansökningar och anbud ska lämnas med något **elektroniskt medel**. En ansökan om att få lämna anbud får även göras per telefon, om den upphandlande myndigheten tillåter det. Den upphandlande myndigheten ska vid annonseringen av upphandlingen ange hur ansökningar ska lämnas. Hur anbud lämnas ska anges i annonsen eller i förfrågningsunderlaget.

I många branscher torde det vara möjligt att ställa krav på att anbud ska lämnas elektroniskt. I ett sådant fall ska ett skriftligt anbud som ges in per post inte beaktas vid upphandlingen.

En förutsättning för att ställa krav på elektroniska anbud är bland annat att myndigheten har ett elektroniskt system som säkerställer att anbudssekretessen bevaras. Föreskrifter om sådana säkerhetsanordningar för utrustning för elektronisk mottagning av handlingar finns i förordningen (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Prövning av anbud

En ansökan eller ett anbud som kommer in för sent får inte tas med till vidare kontroll och utvärdering, även om det inte är leverantören som har orsakat förseningen.

Om **elektroniska medel** används ska dessa vara icke-diskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som används i allmänhet.

Prövningsfasen omfattar olika moment:

- kontroll av eventuell grund för uteslutning av leverantör,
- kontroll av leverantörens lämplighet (kvalificering),
- tilldelning av kontrakt (utvärdering av anbud).

Uteslutning av leverantör

Vissa omständigheter ska leda till uteslutning av en leverantör medan andra omständigheter får leda till uteslutning. En upphandlande myndighet ska utesluta en leverantör om myndigheten får kännedom om att leverantören enligt en lagakraftvunnen dom gjort sig skyldig till viss ekonomisk brottslighet. Den brottslighet som ska medföra uteslutning beskrivs genom hänvisning till olika EU-rättsakter och syftet är att förhindra att myndigheter ingår avtal med leverantörer som har dömts för viss brottslighet (deltagande i kriminell organisation, bestickning, bedrägeri och penningtvätt) som riktar sig mot bland annat unionens ekonomiska intressen. Omständigheter som får medföra att en leverantör utesluts är t.ex. att leverantören är försatt i konkurs eller likvidation eller att leverantören är dömd för brott avseende yrkesutövningen (dvs. andra brott än de som ska medföra en obligatorisk uteslutning) enligt en lagakraftvunnen dom. Om den upphandlande myndigheten vill ha möjlighet att tillämpa de icke-obligatoriska uteslutningsgrunderna måste detta anges i förfrågningsunderlaget.

Kontroll av leverantörers lämplighet

Anbudsgivarens lämplighet granskas utifrån de krav som ställts i förfrågningsunderlaget eller annonsen/kvalifikationsunderlaget avseende leverantörens ekonomiska ställning och tekniska och yrkesmässiga kapacitet. Att kvalificera leverantörer innebär att den upphandlande myndigheten prövar vilka anbudsgivare som uppfyller de kvalifikationskrav som har ställts i upphandlingen. En upphandlande myndighet får inte ställa vilka krav som helst på leverantörerna. För att vara förenliga med proportionalitetsprincipen måste kraven ha ett naturligt samband med det som upphandlas och dessutom stå i rimligt förhållande till det som upphandlas.

Tilldelning av kontrakt

Den upphandlande myndigheten tilldelar kontraktet enligt den utvärderingsgrund som har angetts i annonsen och förfrågningsunderlaget. Det kan antingen vara att anta det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet utifrån de utvärderingskriterier som myndigheten har angett, eller det anbud som har

En kontroll av om det finns grund för uteslutning på grund av brott behöver inte ske rutinmässigt.

Om det finns en befogad anledning att anta att uteslutningsgrundande brott föreligger, får den upphandlande myndigheten begära att leverantören visar att så inte är fallet.

Kraven ställs ofta så att leverantören ska visa att företaget klarar en viss lägsta nivå. Om leverantören passerar nivån har leverantören klarat prövningen och anses normalt vara lika kvalificerad som de företag som kvalificerat sig med större marginal.

lägst pris. Den upphandlande myndigheten får inte anta ett anbud som inte uppfyller kraven enligt förfrågningsunderlaget. Det är inte heller tillåtet att göra prövningen mot andra kriterier än dem som har angetts. Ett erbjudande som inte har efterfrågats i förfrågningsunderlaget får inte vägas in vid valet av leverantör.

Åberopande av annans kapacitet

En anbudssökande eller anbudsgivare som inte själv klarar de ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitetskrav som den upphandlande myndigheten ställt upp som krav, har möjlighet att visa att den disponerar över ett annat företags resurser så att den efterfrågade kapaciteten därigenom uppnås.

Tydligt redovisade skäl för tilldelningsbeslutet medför att anbudssökande, anbudsgivare och andra leverantörer får klart för sig varför kontraktet tilldelades en viss anbudsgivare.

När en upphandlande myndighet har meddelat tilldelningsbeslut inträder en **avtalsspärr**, som är ett förbud mot att ingå avtal under en viss tid.

Information om tilldelningsbeslut

En upphandlande myndighet ska snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som fattats om att tilldela ett kontrakt och om skälen för beslutet. Detta gäller även vid slutande av ett ramavtal.

Om det ska löpa en **avtalsspärr**, dvs. förbud att ingå avtal under viss tid efter underrättelsen om ett tilldelningsbeslut, måste även avtalsspärrens längd anges i underrättelsen. Vid direktupphandling behöver underrättelsen inte göras skriftligt.

En skriftlig underrättelse, motiverad med sakliga skäl, ska lämnas även vid ett beslut att avbryta en upphandling eller vid beslut att en upphandling ska göras om. Syftet med denna informationsskyldighet är att leverantörer bättre ska kunna ta tillvara sin rätt att ansöka om överprövning. Det är därför viktigt att upphandlande myndigheter utformar informationen om tilldelningsbeslutet på ett tydligt sätt så att det framgår vilka omständigheter som legat till grund för beslutet att anta ett visst anbud.

Det är inte tillräckligt att myndigheten i upplysningarna som skäl anger att den vinnande leverantörens anbud var det ekonomiskt mest fördelaktiga. Om anbudet antagits på den grunden bör det i upplysningarna även redovisas vilka omständigheter som myndigheten tagit hänsyn till. I tilldelningsbeslutet ska även avtalsspärrens längd anges.

Avtalsspärren innebär ett förbud under viss tid för den upphandlande myndigheten att ingå avtal och därigenom avsluta upphandlingen. I och med avtalet avslutas nämligen upphandlingen och kan inte längre överprövas. Avtalsspärren syftar till att låta leverantörer vars anbud inte antagits få tid till att överväga överprövning.

Om den upphandlande myndigheten lämnat alltför intetsägande information i underrättelsen kan detta medföra att någon avtalsspärr inte börjar löpa, vilket i sin tur medför att myndigheten inte får avsluta upphandlingen och ingå avtal. Se mer om detta i kapitel 9.

Upplysningar på begäran av en leverantör

Om en anbudssökande eller anbudsgivare begär upplysning om skälen för att leverantörens ansökan har avslagits eller anbud förkastats ska den upphandlande myndigheten tillhandahålla detta. Den upphandlande myndigheten ska även, på begäran av en anbudsgivare som har lämnat ett godtagbart anbud, ge upplysningar om utformningen av det valda anbudet och de relativa fördelarna med detta samt namnet på den anbudsgivare som antingen tilldelats kontraktet eller utsetts till part i ett ramavtal.

Dokumentation

En upphandlande myndighet ska dokumentera skälen för sina beslut och vad som i övrigt förekommit av betydelse vid upphandlingsförfarandet. Dokument som bör bevaras är exempelvis annons, förfrågningsunderlag, sändlista, öppningsprotokoll, anbudsansökningar, anbud, tjänsteanteckningar avseende kontakter med leverantörer (t.ex. förhandlingsprotokoll), utvärderingsprotokoll och handlingar som utvisar motiven för val av anbudsgivare och leverantör respektive skälen för förkastande av anbudsansökningar och anbud. När en upphandling har avslutats ska de upphandlande myndigheter som omfattas av arkivlagen iakttä kraven i denna lag. Övriga myndigheter ska på ett betryggande sätt förvara anbudsansökningar och anbud med tillhörande handlingar såsom beskrivningar, modeller och ritningar. Handlingarna ska bevaras minst fyra år från den dag då kontraktet tilldelades.

Offentlighet och sekretess

Upphandlande myndigheter som omfattas av offentlighetsprincipen

Anbudsansökningar och anbud omfattas av så kallad **absolut sekretess** fram till det att den upphandlande myndigheten beslutat att tilldela ett kontrakt till en viss leverantör, alla anbuden har offentliggjorts eller myndigheten på annat sätt avslutat upphandlingen. För de upphandlande myndigheter som omfattas av offentlighetsprincipen, dvs. statliga myndigheter, landsting och kommuner samt kommunala och landstings-

Absolut sekretess innebär att uppgifter ur anbudsansökningar och anbud inte får lämnas ut under upphandlingsprocessen till annan än den som har lämnat anbudet eller ansökan.

Exempel: Uppgifter om vilka som har begärt ut förfrågningsunderlaget eller vilka som har kommit in med anbudsansökningar eller anbud är sekretessbelagt. Det är inte heller tillåtet att uppgive hur många anbudsansökningar eller anbud som har kommit in.

ägda bolag gäller följande. Efter den tidpunkt då tilldelningsbeslut fattats eller alla anbud offentliggjorts, omfattas samtliga handlingar rörande upphandlingar av de vanliga reglerna om handlingars offentlighet och sekretess. Det innebär att offentlighetsprincipen gäller för uppgifter i sådana handlingar, dvs. att var och en som huvudregel har rätt att ta del av dem. Om någon begär ut handlingar i ett upphandlingsärende, är den upphandlande myndigheten skyldig att skyndsamt pröva om sekretess gäller för några uppgifter i handlingarna. Uppgifter som omfattas av sekretess får inte lämnas ut. Sekretess kan exempelvis råda om det kan antas att antingen det allmänna eller en enskild leverantör lider skada om uppgifterna röjs.

En leverantör bör redan i sitt anbud noggrant ange vilka uppgifter denna anser ska vara sekretessbelagda och skälen till detta. Ett beslut om att inte lämna ut en uppgift i en handling i ett upphandlingsärende kan överklagas till kammarrätten. Den upphandlande myndigheten kan därför inte garantera att uppgifter i anbud ska behandlas "konfidentiellt". Efter ett tilldelningsbeslut anses priset i det vinnande anbudet normalt inte vara föremål för sekretess.

Statliga bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen

Upphandlande myndigheter som är statliga bolag omfattas i allmänhet inte av offentlighetsprincipen. Dessa bolag omfattas endast av skyldigheten att lämna information i enlighet med LOU. Någon skyldighet att lämna ut handlingar eller i övrigt lämna upplysningar om en avslutad upphandling föreligger inte.

Projekttävlingar

I 14 kap. LOU finns särskilda regler för hur en projekttävling genomförs. Med projekttävling menas en tävling som är öppen för alla och som anordnas av en upphandlande myndighet för att förvärva en ritning eller en projektbeskrivning som en jury utsett till vinnande bidrag.

6. Ramavtal

Med ramavtal avses enligt LOU ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande myndigheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod. Ett ramavtal kan avse varor, tjänster eller byggtreprenader. Värdet av ett ramavtal ska beräknas till det högsta sammanlagda värdet av samtliga de kontrakt som planeras under ramavtalets löptid. Reglerna beträffande ramavtal gäller såväl för upphandlingar över tröskelvärdena som för upphandlingar under tröskelvärdena.

En upphandling som syftar till att den upphandlande myndigheten ska ingå ett ramavtal ska följa LOU:s bestämmelser. Särskilda regler gäller därefter för tilldelning av kontrakt utifrån ramavtalet. Tilldelning av kontrakt i enlighet med ett ramavtal kallas med upphandlingsterminologi för avrop. Villkoren för de enskilda avropen får inte väsentligen avvika från villkoren i det ingångna ramavtalet.

Ramavtalets löptid ska vara maximalt fyra år (inklusive options- och förlängningsklausuler) om det inte finns **särskilda skäl**.

Ramavtal kan ingås antingen med en leverantör eller med flera leverantörer.

Ramavtal med en leverantör

Kontrakt som grundar sig på ett ramavtal som ingåtts med en enda leverantör tilldelas i enlighet med villkoren i ramavtalet. Här finns möjlighet till skriftligt samråd (inte förhandling) med leverantören som kan lämnas möjlighet att precisera villkoren, t.ex. pris, om det är knutet till en prisjusteringsklausul eller att närmare ange vad en konsulttjänst ska avse eller hur en sådan tjänst ska utföras. Samrådet får inte ersätta tidigare inlämnade uppgifter, utan det ska på något sätt konkretisera tidigare lämnade uppgifter.

Ramavtal med flera leverantörer

Om ett ramavtal ingås med flera leverantörer ska dessa, om kontraktets värde överstiger tröskelvärdena, vara minst tre, under förutsättning att det finns minst tre leverantörer som uppfyller kraven. För upphandlingar under tröskelvärdena och för B-tjänster finns inget krav på minst tre antagna leverantörer. Information om beslut om att sluta ett ramavtal ska lämnas till anbudssökande och anbudsgivare. En upphandling av ett ramavtal kan bli föremål för ansökan om överprövning och skadestånd.

EU-direktivet slår fast att en upphandlande myndighet inte får använda ramavtal på ett otillbörligt sätt eller på ett sådant sätt att konkurrensen förhindras, begränsas eller snedvrids.

Att analysera konsekvenserna av att ingå ett ramavtal och vilka följder en viss konstruktion kan väntas få är ofta en förutsättning för en fungerande och lämplig lösning.

Särskilda skäl kan utgöras av t.ex. ett avgränsat projekt som beräknas pågå något längre tid än fyra år och som inte har någon naturlig fortsättning när projektet avslutats. Ett annat skäl kan vara att upphandlingen medför stora investeringar för leverantören som ska betala sig under avtalstiden.

Vid ett ramavtal som ingåtts med flera leverantörer tilldelas kontrakt som grundar sig på ramavtalet antingen

- genom tillämpning av villkoren i ramavtalet (t.ex. rangordning) eller
- om alla villkor inte är fastställda i ramavtalet, efter en förnyad konkurrensutsättning.

Tillämpning av villkoren

Tilldelning av ett kontrakt på grundval av ett ramavtal med flera leverantörer där alla villkor är fastställda, ska om inte särskilda skäl föranleder annat, ske i enlighet med en i ramavtalet fastställd rangordning eller annan anvisning. Även här finns möjlighet att komplettera villkoren inom ramen för avtalet i enlighet med vad som ovan angivits om **skriftligt samråd** vid avtal med en enda leverantör.

Förnyad konkurrensutsättning

Om förnyad konkurrensutsättning används ska den upphandlande myndigheten

1. skriftligen samråda med de leverantörer som kan genomföra kontraktet (begränsat till de leverantörer som är parter i avtalet),
2. ge leverantörerna en tillräcklig tidsfrist för att komma in med skriftligt anbud för varje enskilt kontrakt,
3. inte ta del av innehållet i mottagna skriftliga anbud innan svarstiden har löpt ut (omfattas av anbudsssekretessen i 19 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)) och
4. tilldela varje enskilt kontrakt till den anbudsgivare som har lämnat det bästa anbudet på grundval av de tilldelningskriterier för den förnyade konkurrensutsättningen som angetts i förfrågningsunderlaget till ramavtalet.

Villkoren i ramavtalet kan inte omförhandlas i den förnyade konkurrensutsättningen och inte heller kan krav som ställts i avtalet ändras eller bytas ut. Ändringar i sak av villkoren är således inte tillåtna. Om det är nödvändigt får dock villkoren som angetts i ramavtalet preciseras och kompletteras. Det är då fråga om att komplettera eller förfina villkoren i ramavtalet för att fånga upp särskilda omständigheter för att kunna fullgöra ett enskilt kontrakt.

Inköpscentraler

Med inköpscentral menas en upphandlande myndighet som ingår ramavtal om byggtreprenader, varor eller tjänster som är avsedda för andra upphandlande myndigheter eller för upphandlande enheter, eller medverkar vid en upphandling i egenskap av ombud åt flera upphandlande myndigheter eller enheter. En upphandlande myndighet eller enhet får anskaffa byggtreprenader, varor eller tjänster med hjälp av en inköpscentral.

Statlig inköpssamordning

Inom statsförvaltningen finns ramavtal som tecknats för myndigheter och som omfattar många varor och tjänster. Myndigheter under regeringen ska följa förordningen (1998:796) om statlig inköpssamordning. Av förordningen framgår att det ska finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som omfattar varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller som uppgår till stora värden. Syftet är att åstadkomma besparingar för staten genom att effektivisera upphandlingarna.

Myndigheterna ska använda dessa avtal om de inte sammantaget finner en annan form av avtal bättre. Detta innebär att myndigheterna kan tilldela ett kontrakt (avropa) direkt från en leverantör som finns med på något av dessa ramavtal.

Kommuner, landsting och offentliga bolag är i vissa fall anslutna till de statliga ramavtalen och många har egna former för inköpssamverkan. För många upphandlande myndigheter är det obligatoriskt enligt interna beslut att använda sådana avtal.

Webbplatsen www.avropa.se är en portal för all statlig inköpssamordning och ger information om upphandlingar och ramavtal som sker inom den statliga inköpssamordningen.

7. Upphandling under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde

Bestämmelserna i 15 kap. LOU innehåller procedurregler för bl. a. upphandling som inte omfattas av EU-direktiven, dvs. upphandlingar under tröskelvärdena, och upphandling av B-tjänster oavsett värde. Dessa regler kallas ibland Sveriges nationella upphandlingsregler och de bygger bl.a. på de bestämmelser som Sverige hade för offentlig upphandling innan

EU:s upphandlingsbestämmelser antogs. De grundläggande principerna för offentlig upphandling, som beskrivs i kapitel 2, gäller även för upphandling enligt 15 kap. LOU.

Upphandlingsförfaranden

Den upphandlande myndigheten kan fritt välja mellan att genomföra ett förenklat förfarande eller ett urvalsförfarande.

Förenklat förfarande

Med förenklat förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer har rätt att delta. Deltagande leverantörer ska lämna anbud och den upphandlande myndigheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

Urvalsförfarande

Med urvalsförfarande menas ett förfarande där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud. Den upphandlande myndigheten inbjuder därefter vissa leverantörer att lämna anbud och den upphandlande myndigheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare. Det saknas bestämmelser som närmare reglerar hur urvalet ska gå till. De grundläggande unionsrättsliga principerna ska dock följas.

Direktupphandling

Med direktupphandling menas ett förfarande utan särskilda krav på anbud. Direktupphandling får endast användas om kontraktets värde uppgår till högst 15 procent av tröskelvärdet för varor och tjänster som gäller för alla upphandlande myndigheter utom statliga myndigheter, om vissa förutsättningar för förhandlat förfarande utan föregående annonsering är uppfyllda eller om det finns synnerliga skäl. Direktupphandlingsgränsen framgår av 15 kap. 3 § LOU tillsammans med regeringens årliga tillkännagivande om tröskelvärdena och är cirka 284 631 kronor.

Även vid direktupphandling bör prisjämförelser göras mellan olika leverantörer när det är möjligt. Sker upprepade direktupphandlingar av samma typ av vara eller tjänst bör ett ramavtal övervägas som då tecknas efter en formell upphandling.

Ett anskaffningsbehov får inte delas upp i mindre delar i syfte att komma under gränsen för direktupphandling.

Konkurrenspräglad dialog

Förfarandet innefattar en möjlighet för den upphandlande myndigheten att föra en dialog med utvalda leverantörer för

Av förfrågningsunderlaget ska det framgå om ett anbud kan komma att antas utan föregående förhandling. En leverantör som inte särskilt har tillfrågats har rätt att på begäran få förfrågningsunderlaget på samma villkor som andra leverantörer.

att identifiera och definiera hur myndighetens behov bäst ska kunna tillgodoses.

Avsikten är att konkurrenspräglad dialog ska vara en flexibel procedur för tilldelning av särskilt komplicerade kontrakt när ett förenklat förfarande eller urvalsförfarande inte medger tilldelning av kontrakt.

Konkurrenspräglad dialog får användas när det är omöjligt att utforma någon mer exakt specifikation, samt i de fall när det inte går att utforma specifikationer som gör det möjligt att värdera alla lösningar som marknaden kan erbjuda. Förfarandet är möjligt att använda när den upphandlande myndigheten i stort känner till vilket slutresultat som ska uppnås, men där myndigheten inte i förväg kan fastställa hur resultatet ska uppnås på bästa sätt i form av t.ex. finansiering, rättsfrågor eller tekniska lösningar.

Konkurrenspräglad dialog får användas oavsett om upphandlingen avser byggtreprenader, varor eller tjänster.

Elektronisk auktion

En elektronisk auktion är inte ett fullständigt upphandlingsförfarande utan kan ingå som en avslutande del i ett annat upphandlingsförfarande. Med elektronisk auktion menas en upprepad process med hjälp av elektroniska medel för att presentera nya lägre priser eller nya värden för vissa delar av anbudet och möjliggör en rangordning på grund av automatiska utvärderingsmetoder.

En elektronisk auktion får genomföras efter att en utvärdering av anbudet har gjorts. Ett av de krav som ska vara uppfyllda för att elektroniska auktioner ska få användas är att kontrakt kan tilldelas direkt med ledning av resultatet av auktionen. Förfrågningsunderlaget och tilldelningskriterierna behöver därför fastställas med stor noggrannhet.

Viktning och prioritering

Om utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet används ska den upphandlande myndigheten ange antingen hur de olika utvärderingskriterierna kommer att viktas eller ange dem i fallande prioritetsordning. Kriterieviktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent.

Annonsering

All upphandling, utom direktupphandling, ska annonseras. Skyldigheten att annonsera innebär att en annons ska publiceras i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig. Ett alternativ vid förenklat förfarande är en annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens.

Vid ett förenklat förfarande begär den upphandlande myndigheten in anbud genom en annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens, t.ex. rikstäckande dagstidningar och branschtidningar.

Vid ett urvalsförfarande ska den upphandlande myndigheten publicera en ansökningsinbjudan genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig.

Av inbjudan vid ett urvalsförfarande ska det framgå dels hur en anbudsansökan får lämnas, dels den dag ansökan senast ska ha kommit in. Myndigheten får i sin inbjudan ange det antal leverantörer som den avser att bjuda in. Antalet ska då bestämmas med hänsyn till arten av det som ska upphandlas och vara tillräckligt stort för att effektiv konkurrens ska uppnås.

Anbudstid

Vid förenklat förfarande och urvalsförfarande finns inte några särskilt angivna tidsfrister för att komma in med anbud, utan det anges att leverantörerna ska ges skälig tid. Tiden för att komma in med anbudsansökningar vid urvalsförfarande får emellertid aldrig vara kortare än tio dagar. Sätts en för kort anbudstid finns risk för att konkurrensen inte kan utnyttjas fullt ut. Om en leverantör klagar vid domstol kan domstolen besluta att upphandlingen får göras om på grund av för kort anbudstid.

B-tjänster över tröskelvärdena

Vid upphandling av B-tjänster ska den upphandlande myndigheten göra en beräkning av kontraktets värde. Vid upphandling av B-tjänster över tröskelvärdena ska vissa ytterligare regler tillämpas, t.ex. ska hänvisning ske till europeiska specifikationer och standarder i de fall förfrågningsunderlaget innehåller en teknisk beskrivning. När upphandlingen är avslutad ska även myndigheten annonsera resultatet av upphandlingen inom 48 dagar i Europeiska unionens officiella tidning (EUT).

8. Upphandling över tröskelvärdena

Upphandlingsförfaranden

Den upphandlande myndigheten kan fritt välja mellan att genomföra ett öppet eller ett selektivt förfarande. Förhandlat förfarande får däremot användas endast i särskilt angivna fall. En upphandling över tröskelvärdena kan gå till på något av följande sätt:

Öppet förfarande

Med öppet förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer får lämna anbud. Den upphandlande myndigheten annonserar upphandlingen och intresserade leverantörer begär ut förfrågningsunderlaget. Förhandlingar med tänkbara leverantörer får inte ske.

Selektivt förfarande

Med selektivt förfarande avses ett förfarande där alla leverantörer kan ansöka om att få delta men endast anbudssökande som inbjuds av den upphandlande myndigheten att delta får lämna anbud. Den upphandlande myndigheten bjuder genom annons in tänkbara leverantörer att ansöka om att få lämna anbud. Efter annonseringen, i vilken kraven på leverantören ska finnas, styrker leverantören sin förmåga i olika avseenden genom intyg samt begär att få delta i anbudstävlingen (anbudsansökan). Enligt de kriterier och regler som angivits i annonsen väljer den upphandlande myndigheten ut så många anbudssökande som angetts i annonsen bland dem som uppfyllt de ställda kraven (minst fem). Även om färre ansökningar kommer in får den upphandlande myndigheten fortsätta förfarandet genom att bjuda in de kvalificerade leverantörer som har begärt att få delta. Till dessa ska förfrågningsunderlaget skickas ut samtidigt. Inga andra anbud än från de leverantörer som bjudits in får prövas av den upphandlande myndigheten. Förhandlingar med eventuella leverantörer får inte ske.

Förhandlat förfarande

Med förhandlat förfarande menas ett förfarande där den upphandlande myndigheten publicerar en annons om upphandlingen och där alla intresserade kan lämna in en anbudsansökan.

Liksom vid selektivt förfarande sker först en kvalificering och eventuellt en begränsning av antalet anbudssökande. Därefter bjuder myndigheten in de kvalificerade och utvalda anbudssökande att lämna anbud (minst tre) eller till förhandling. Även om färre ansökningar kommer in får den upphandlande myndigheten fortsätta förfarandet genom att bjuda in de kvalificerade leverantörer som har begärt att få delta. I några begränsade fall får förhandlat förfarande ske utan föregående annonsering, t.ex. om varorna eller tjänsterna av tekniska skäl eller på grund av ensamrätt kan utföras endast av viss leverantör, eller om det är absolut nödvändigt att genomföra upphandlingen, men synnerlig brådskas orsakad av omständigheter som inte kunnat förutses och inte heller kan hänföras till den upphandlande myndigheten uppkommit.

Konkurrenspräglad dialog

Förfarandet innefattar en möjlighet för den upphandlande myndigheten att föra en dialog med utvalda leverantörer för att identifiera och definiera hur myndighetens behov bäst ska kunna tillgodoses.

Avsikten är att konkurrenspräglad dialog ska vara en flexibel procedur för tilldelning av särskilt komplicerade kontrakt när ett öppet eller selektivt förfarande inte medger tilldelning av kontrakt.

Konkurrenspräglad dialog får användas när det är omöjligt att utforma någon mer exakt specifikation, samt i de fall när det inte går att utforma specifikationer som gör det möjligt att värdera alla lösningar som marknaden kan erbjuda. Förfarandet är möjligt att använda när den upphandlande myndigheten i stort känner till vilket slutresultat som ska uppnås, men där myndigheten inte i förväg kan fastställa hur resultatet ska uppnås på bästa sätt i form av t.ex. finansiering, rättsfrågor eller tekniska lösningar.

Konkurrenspräglad dialog får användas oavsett om upphandlingen avser byggentreprenader, varor eller tjänster.

Elektronisk auktion

En elektronisk auktion är inte ett fullständigt upphandlingsförfarande utan kan ingå som en avslutande del i ett annat upphandlingsförfarande. Med elektronisk auktion avses en upprepad process med hjälp av elektroniska medel för att presentera nya lägre priser eller nya värden för vissa delar av anbudena och möjliggör en rangordning på grund av automatiska utvärderingsmetoder.

En elektronisk auktion får genomföras efter att en utvärdering av anbudena har gjorts. Ett av de krav som ska vara uppfyllda för att elektroniska auktioner ska få användas är att kontrakt kan tilldelas direkt med ledning av resultatet av auktionen. Förfrågningsunderlaget och tilldelningskriterierna behöver därför fastställas med stor noggrannhet.

Viktning

Utvärderingskriterierna ska, till skillnad mot vad som gäller vid upphandling enligt 15 kap. LOU, som regel viktas inbördes. Viktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent. Om det enligt den upphandlande myndigheten inte är möjligt att ange viktningen av de olika kriterierna, ska dessa anges i fallande prioritetsordning.

Annonsering

För att alla tänkbara leverantörer, oavsett nationalitet, ska kunna få information om kommande kontrakt ska dessa annonseras enligt vissa fastställda standardformulär eller blanketter. Det är obligatoriskt att använda blanketterna, som kan nås på webbplatsen www.simap.europa.eu eller via länken på Konkurrensverkets webbplats. Bestämmelser om annonsering av upphandlingar över tröskelvärdet finns dels i 7 kap. LOU, dels i förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Med **upphandlarprofil** menas en sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på internet och som innehåller information om den upphandlande myndigheten och dess upphandlingar. Det finns inte något krav på att en upphandlarprofil måste innehålla viss information.

Det finns bestämmelser om

1. **förhandsannonsering** av planerade upphandlingar för de närmaste 12 månaderna. Syftet med denna annonsering är att sprida information om kommande kontrakt. Förhandsannonsering är endast obligatorisk om den upphandlande myndigheten vill förkorta anbudstiderna. Annonseringen kan ske på myndighetens upphandlarprofil eller, som vid annan annonsering, genom att skicka en förhandsannons till Europeiska kommissionen. Om annonseringen sker på **upphandlarprofilen** ska den upphandlande myndigheten skicka ett meddelande om detta till kommissionen. Innehållet i en förhandsannonsering ska vara densamma, oavsett om offentliggörandet sker genom att annonsen sänds till kommissionen eller offentliggörs i upphandlarprofilen.
2. **annonsering av en aktuell upphandling** för tilldelning av ett kontrakt eller ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggentreprenader. Syftet här är att uppmärksamma alla tänkbara leverantörer på det aktuella kontraktet, så att möjlighet ges för dem att delta i upphandlingen.
3. **efterannonsering** av resultatet av en upphandling, där den upphandlande myndigheten har tilldelat ett kontrakt eller ingått ett ramavtal. En annons om upphandlingsresultatet ska skickas senast 48 dagar efter myndighetens beslut. Tilldelning av ett kontrakt som görs med stöd av ett ramavtal behöver inte efterannonseras. Resultatet av en upphandling av en B-tjänst ska efterannonseras om kontraktets värde uppgår till minst gällande tröskelvärde. Syftet med denna annonsering är dels att informera den inre marknadens leverantörer om tilldelade större kontrakt och dels vissa övervaknings- och statistiska ändamål.

Leverantörer kan få information om och söka efter upphandlingar i EUT genom databasen Tenders Electronic Daily (TED). TED finns tillgänglig på internet (www.ted.europa.eu eller via Konkurrensverkets webbplats). Dessutom finns ett antal företag som hjälper leverantörer med att söka och bevaka annonser.

Tidsfrister

En upphandlande myndighet ska vid bestämning av tidsfristen särskilt ta hänsyn till hur komplex upphandlingen är och hur lång tid som behövs för att utarbeta ett anbud. De tidsfrister som anges i lagen är minimitider och en bedömning bör göras vid varje enskild upphandling om vilken frist som är lämplig.

Vid öppet förfarande är minsta tid för att lämna anbud 52 dagar. Vid selektivt och förhandlat förfarande är tiden normalt 37 dagar för att ansöka om att få delta i upphandlingen samt vid selektivt förfarande ytterligare 40 dagar för att lämna anbud. Även vid förhandlat förfarande torde en anbudstid på 40 dagar vara lämpligt att utgå ifrån. Tidsfristerna börjar löpa från den dag då annonsen skickades för publicering till EUT. Första dagen blir alltså dagen efter att annonsen skickades.

Tidsfristen får förkortas när upphandlingen har förhandsannonserats på föreskrivet sätt, om annonsen har skickats elektroniskt och om förfrågningsunderlaget och samtliga kompletterande handlingar har tillhandahållits elektroniskt.

Om den upphandlande myndigheten utarbetat och skickat annonsen elektroniskt kan anbudstiden i vissa fall minskas med sju dagar och om den upphandlande myndigheten tillhandahåller förfrågningsunderlaget elektroniskt kan anbudstiden minskas ytterligare med fem dagar.

Under vissa förutsättningar får ett snabbare förfarande användas (påskyndat förfarande).

Dokumentation

En upphandlande myndighet ska för varje upphandling över tröskelvärdena (inte B-tjänster) upprätta ett protokoll med vissa uppgifter. I protokollet ska bland annat finnas uppgift om föremålet för och värdet av kontraktet eller ramavtalet, namnet på den anbudsgivare som tilldelats kontraktet och skälen för beslutet, namnen på de utvalda anbudssökandena och skälen till att de har valts. De uppgifter som ett protokoll ska innehålla framgår av 9 kap. 12 § LOU och 14 § förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

9. Klaga på en upphandling

En leverantör kan enligt 16 kap. LOU föra talan om överprövning i allmän förvaltningsdomstol dvs. förvaltningsrätt samt kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen. Skadeståndstalan väcks i allmän domstol dvs. tingsrätt samt hovrätt och Högsta domstolen. En utländsk leverantör har samma möjligheter som en svensk leverantör att föra talan enligt LOU.

Om en leverantör anser sig ha blivit felaktigt behandlad i en upphandling bör denna, om det fortfarande finns tid, vända sig direkt till den upphandlande myndigheten innan talan väcks i domstol. Många processer kan förhindras genom en sådan kontakt.

För upphandlingar som har påbörjats före den 15 juli 2010 gäller äldre regler om överprövning, vilket bl.a. innebär att en ansökan om överprövning kan prövas i sak av en domstol fram till dess att ett upphandlingskontrakt ingåtts och att tio dagar gått från det att den upphandlande myndigheten lämnat tillräckliga upplysningar om tilldelningsbeslutet. Det är viktigt att hålla reda på om upphandlingen omfattas av de äldre eller de nya reglerna om överprövning.

Överprövning av en upphandling

En leverantör kan begära överprövning vid förvaltningsrätt av en pågående upphandling, om han anser att en upphandlande myndighet har brutit mot lagen och om detta samtidigt har medfört eller kan komma att medföra att leverantören lider skada.

Om förvaltningsrätten finner att en överträdelse av LOU skett och att skada uppkommit eller kan uppkomma för leverantören, kan förvaltningsrätten besluta att upphandlingen ska göras om eller rättas till.

Processen hos förvaltningsdomstolarna är normalt skriftlig och vardera parten betalar sina eventuella kostnader, t.ex. ombudsarvoden. Domstolarna tar inte ut några avgifter för att pröva ansökan.

Avtalsspärr

När en upphandlande myndighet har meddelat tilldelningsbeslut inträder en **avtalsspärr**, som är ett förbud mot att ingå avtal under viss tid. Om tilldelningsbeslutet meddelas till leverantörerna elektroniskt (t.ex. via e-post) gäller avtalsspärren i minst tio dagar. Om tilldelningsbeslutet meddelas på annat sätt (t.ex. via traditionellt brev), eller både elektroniskt och på annat sätt, gäller avtalsspärren i minst 15 dagar. Avtalsspärren räknas från och med dagen efter att meddelandet om tilldelningsbeslut har skickats. Avtalsspärren innebär både ett förbud mot att ingå avtal och en bortre tidsgräns för när en leverantör senast kan ansöka om överprövning av upphandlingen.

Om en leverantör begär överprövning av en upphandling i förvaltningsrätten innan en gällande avtalsspärr har löpt ut, börjar en **förlängd avtalsspärr** att gälla automatiskt, vilket innebär ett förbud mot att ingå avtal under överprövningsprocessen i förvaltningsrätt. Den förlängda avtalsspärren gäller under målets handläggning i förvaltningsrätten. I kammarrätt och i Högsta förvaltningsdomstolen krävs ett formellt **interimistiskt beslut** från domstolen för att avtal inte ska kunna ingås innan överprövningen avslutats. Efter domstolens avgörande gäller en **tiodagarsfrist** innan den upphandlande myndigheten får teckna avtal.

En ansökan om överprövning av ett beslut att avbryta en upphandling ska ha kommit in till förvaltningsrätten innan tio eller 15 dagar (beroende på kommunikationssätt) har gått från det att den upphandlande myndigheten har skickat ut under rättelse om beslutet att avbryta upphandlingen och angett skälen för beslutet.

Frivillig avtalsspärr

I vissa situationer börjar ingen avtalsspärr att gälla, bl.a. vid direktupphandlingar och vid avrop från ramavtal. Den upphandlande myndigheten kan dock iakttä en **frivillig avtalsspärr** och informera leverantörer om detta genom antingen frivillig förhandsinsyn (direktupphandling) eller i tilldelningsbeslut (avrop). På så sätt ges leverantörerna möjlighet att begära överprövning även i dessa fall. Om någon frivillig avtalsspärr inte iakttas kan en leverantör inte begära överprövning av upphandlingen utan är hänvisad till att begära ogiltigförklaring av det ingångna avtalet.

Överprövning av ett avtals giltighet

Avtal mellan en upphandlande myndighet och en leverantör kan ogiltigförklaras av domstol efter ansökan av leverantör. En talan om ogiltighet förs i allmän förvaltningsdomstol.

Ett avtal som föregåtts av **en otillåten direktupphandling kan ogiltigförklaras**. En otillåten direktupphandling kan exempelvis vara när ett avtal ingåtts med en leverantör utan att det har föregåtts av annonsering enligt kraven i LOU.

För exempel på ageranden som kan utgöra otillåten direktupphandling, se www.konkurrensverket.se.

Avtal kan även ogiltigförklaras om det har tecknats i strid med

1. en avtalsspärr
2. en förlängd avtalsspärr
3. ett interimistiskt beslut
4. en tiodagarsfrist eller
5. om avtalet har ingåtts innan något tilldelningsbeslut har meddelats.

Likaså kan kontrakt inom ett ramavtal, som tillkommit efter en förnyad konkurrensutsättning som har genomförts på ett felaktigt sätt, ogiltigförklaras om leverantören som begär överprövning har lidit eller kan komma att lida skada.

Upphandlande myndigheter kan i vissa situationer, bl.a. vid direktupphandlingar och vid avrop från ramavtal med förnyad konkurrensutsättning, undvika att ett avtal ska kunna ogiltigförklaras. Genom att i förväg öppna tillkännage sin avsikt att direktupphandla och iakttä en avtalsspärr, så kallad förhandsinsyn, kan upphandlande myndigheter undvika att riskera ogiltigförklaring av direktupphandlade kontrakt.

Vid avrop från ramavtal med förnyad konkurrensutsättning kan den upphandlande myndigheten skicka en motiverad

Konsekvenser av ogiltighet

- Eventuellt tilldelningsbeslut upphör att gälla.
- Civilrättslig ogiltighet.
- Retroaktiv ogiltighet dvs. alla prestationer som redan hunnit utbytas mellan avtalsparterna ska återgå.
- Om prestationerna inte kan återgå ska förmögenhetsläget återställas.
- Kan medföra rätt till skadestånd för den leverantör som drabbas av ogiltigheten.

underrättelse om tilldelningsbeslutet till leverantörerna i ramavtalet och därefter iakttä en avtalsspärr. Om ingen ansökan om överprövning har kommit in till förvaltningsrätten innan avtalsspärren har löpt ut, kan avtalet därefter inte ogiltigförklaras.

Om det finns tvingande hänsyn till ett allmänintresse kan domstol besluta att avtalet får bestå även om avtalet har tillkommit genom en otillåten direktupphandling eller har tecknats i strid med något av de fem olika förbuden mot att ingå avtal som angetts ovan.

En överprövning av avtals giltighet ska som huvudregel komma in till förvaltningsrätten inom sex månader från det att avtalet slöts. Följden av att ett avtal ogiltigförklaras blir att ett eventuellt tilldelningsbeslut upphör att gälla samt att avtalet blir civilrättsligt ogiltigt och att alla prestationer som hunnit utbytas mellan avtalsparterna ska återgå.

Skadestånd

Efter den tidpunkt då en upphandling anses avslutad, kan en leverantör som anser sig ha lidit skada endast föra talan om skadestånd mot den upphandlande myndigheten vid tingsrätt som första instans. Talan ska normalt väckas inom ett år från den tidpunkt då upphandlingskontrakt slöts. Tingsrättens dom kan överklagas till hovrätt och Högsta domstolen är sista instans.

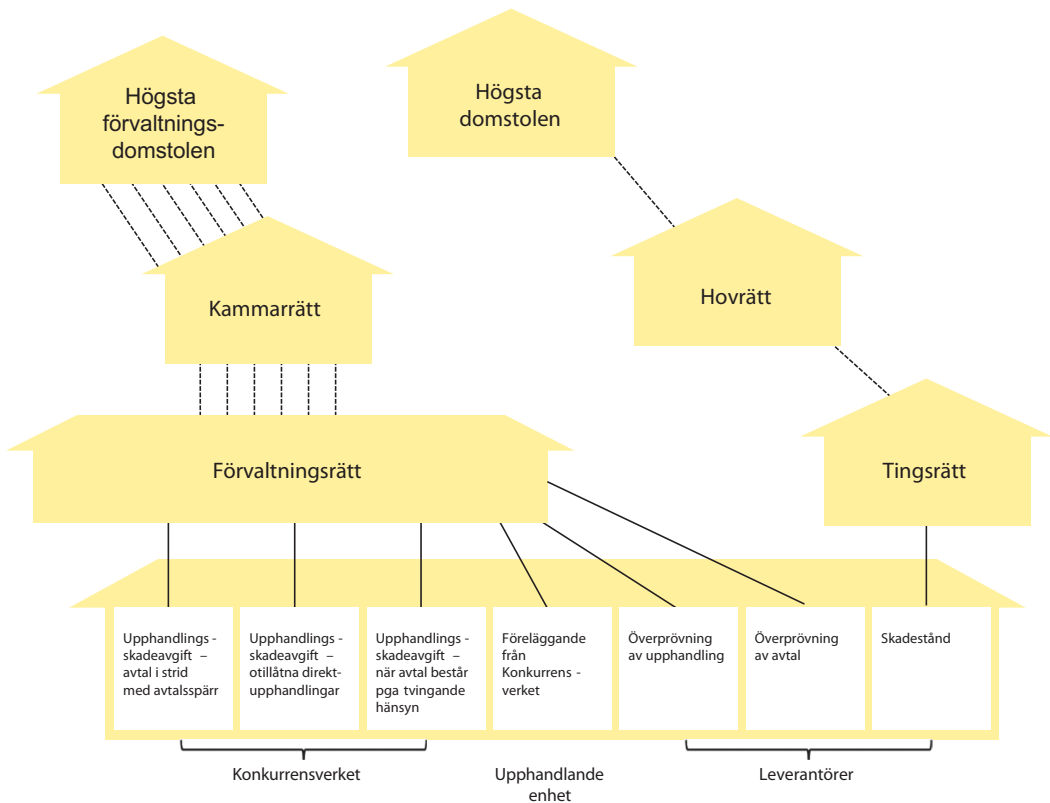
Andra möjligheter att klaga

Europeiska kommissionen tar emot klagomål inte bara från leverantörer utan från vem som helst som anser att upphandlingsreglerna har överträtts.

Konkurrensverket kan ta upp klagomål till prövning, om det anses vara av allmänt eller principiellt intresse. En upphandlande myndighet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som Konkurrensverket begär för sin tillsyn.

Kommerskollegium är Sveriges representant i nätverket SOLVIT (www.kommers.se), som har skapats för att en leverantör snabbt och enkelt ska få hjälp att komma till rätta med problem som beror på att lagstiftningen kring den inre marknaden (t.ex. upphandlingslagstiftningen) inte tillämpas riktigt. Det är framför allt vid problem i samband med anbudsgivning över nationsgränserna som nätverket ska fylla en funktion. Det finns ett SOLVIT-center i varje EU/EES-land.

Klagomål kan också framföras till **Justitieombudsmannen (JO)**, **Justitiekanslern (JK)** samt den upphandlande myndighetens **revisorer**.

Konkurrensverket ansöker om upphandlings-skadeavgift i förvaltningsrätt. Leverantör ansöker om överprövning i förvaltningsrätt och väcker talan om skadestånd i tingsrätt. Konkurrensverkets förelägganden kan överklagas av upphandlande myndigheter till förvaltningsrätt.

10. Sanktioner

Konkurrensverket kan föra talan i allmän förvaltningsdomstol om att en upphandlande myndighet ska åläggas att betala en så kallad upphandlings-skadeavgift (böter), som är en sanktionsavgift som tillfaller staten.

Upphandlings-skadeavgift

Upphandlings-skadeavgift kan dömas ut om det har skett en otillåten direktupphandling, dvs. när ett avtal har ingåtts med en leverantör utan att det har skett någon annonsering trots att avtalet rätteligen skulle ha föregåtts av ett annonserat upphandlingsförfarande enligt LOU. Vid otillåten direktupphandling får Konkurrensverket själv göra om en ansökan om

Läs Konkurrensverkets policy för prioritering av konkurrens- och upphandlingsärenden på www.konkurrensverket.se

utdömande av upphandlingsskadeavgift ska ske, en så kallad fakultativ (frivillig) ansökan.

Konkurrensverket **måste** ansöka om utdömande av upphandlingsskadeavgift, en så kallad obligatorisk ansökan, om en domstol vid en överprövning av ett avtals giltighet har fastställt att avtalet får bestå trots att det har tecknats i strid med en avtalsspärr eller förlängd avtalsspärr, eller om en domstol vid en överprövning av ett avtals giltighet har fastställt att avtalet rätteligen bör ogiltigförklarats, men att det får bestå på grund av tvingande hänsyn till ett allmänintresse.

Upphandlingsskadeavgiften får inte överstiga tio procent av det aktuella upphandlingskontraktets värde och den maximala avgiften som kan dömas ut är tio miljoner kronor. Vid beräkningen av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. I ringa fall påförs ingen avgift och avgiften får efterges om det föreligger synnerliga skäl.

Upphandlingsskadeavgift kan, till skillnad från talan om ogiltighet, dömas ut vid otillåtna direktupphandlingar även om den upphandlande myndigheten har genomfört en frivillig förhandsinsyn.

Upphandlingsskadeavgiften (böterna) får vara högst 10 % av kontraktsvärdet och maximalt 10 miljoner kronor.

Del 2 Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)

Innehåll

1. Inledning	38	7. Upphandling under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde	54
Vilka omfattas av LUF?	39	Upphandlingsförfaranden	55
Specifika undantag för vissa sektorer	40	Förenklat förfarande	55
Vad är upphandling?	40	Urvalsförfarande	55
Undantag från LUF	41	Direktupphandling	55
2. Grundläggande principer för all upphandling	42	Elektronisk auktion	55
3. Upphandlingsprocessen	43	Viktning och prioritering	56
4. Vilket kapitel i LUF ska tillämpas?	44	Annonsering	56
Tröskelvärden	45	Anbudstid	57
5. Gemensamt för all upphandling	46	B-tjänster över tröskelvärdena	57
Förfrågningsunderlaget	46	8. Upphandling över tröskelvärdena	57
Tekniska specifikationer	46	Upphandlingsförfaranden	57
Utvärderingsgrunder	47	Öppet förfarande	57
Sociala hänsyn och miljöhänsyn	47	Selektivt förfarande	57
Annonsering	48	Förhandlat förfarande	58
CPV	48	Kvalificeringssystem	58
Frivillig förhandsinsyn	48	Elektronisk auktion	59
Kommunikation	48	Viktning	59
Prövning av anbud	49	Annonsering	59
Uteslutning av leverantör	49	Tidsfrister	61
Kontroll av leverantörers lämplighet	50	Kriterier för urval	61
Tilldelning av kontrakt	50	9. Klaga på en upphandling	62
Åberopande av annans kapacitet	50	Överprövning av en upphandling	62
Information om tilldelningsbeslut	50	Avtalsspärr	62
Upplysningar på begäran av en leverantör	51	Överprövning av ett avtals giltighet	63
Dokumentation	51	Skadestånd	65
Offentlighet och sekretess	52	Andra möjligheter att klaga	65
Upphandlande enheter som omfattas av offentlighetsprincipen	52	10. Sanktioner	65
Statliga och privata bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen ...	53	Upphandlingsskadeavgift	65
Projekttävlingar	53	Ordlista	67
6. Ramavtal	53	Lagar och förordningar	72
Inköpscentraler	54	Länkar	73

Lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)

Syftet med denna skrift är att ge en introduktion till de detaljrika bestämmelserna som gäller för lagen om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF). Många kommer i kontakt med området eller arbetar med upphandlingsfrågor på en mer övergripande nivå och behöver därför inte ha information om mer detaljerade aspekter i lagstiftningen. Konkursverket vill genom denna skrift därför översiktligt informera om lagstiftningen.

1. Inledning

Syftet med upphandlingsreglerna är att upphandlande enheter, som till exempel statliga myndigheter och kommuner, på bästa sätt ska använda de offentliga medel som finansierar upphandlingar, genom att uppsöka och dra nytta av konkurrensen på aktuell marknad för att göra bra affärer. Samtidigt syftar regelverket till att ge leverantörerna möjlighet att tävla på lika villkor i varje upphandling. Värdet av upphandlingen uppskattas i Sverige till ca 500 miljarder kronor per år. Upphandling inom försörjningssektorerna uppskattas till cirka 20 procent av den totala upphandlingen.

Upphandling regleras av lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF), som i huvudsak bygger på EU-direktivet 2004/17/EG. EU:s upphandlingsdirektiv utgör en viktig del i arbetet med att förverkliga den inre marknaden genom att främja den fria rörligheten för varor och tjänster inom EU och få marknaden att fungera effektivt.

Genom att följa de svenska upphandlingsbestämmelserna uppfyller upphandlande enheter de skyldigheter som följer av EU-rätten.

De verksamheter som omfattas av LUF:s regler benämns ofta **försörjningssektorerna**. Dessa sektorer har ofta anknytning till infrastrukturen och företag har där i praktiken någon form av monopol eller oligopol. Exempel på sådana verksamheter är tåg- och rälsverksamhet inom transportsektorn, elproduktion och drift av nät inom energisektorn samt dricks-vattenförsörjning. Till skillnad från den upphandling och de upphandlande myndigheter som omfattas av LOU bedriver nästan alla upphandlande enheter i försörjningssektorerna verksamhet i vinstsyfte och med syfte att bedriva industriell verksamhet.

Reglerna i LUF är något mer flexibla än i LOU. Upphandlande enheter får t.ex. fritt välja mellan upphandlingsförfarandena, vilket medför att förhandlat förfarande alltid är tillgängligt. Dessutom gäller högre tröskelvärden i LUF än i LOU vid upphandling av varor och tjänster.

Konkurrensverket utövar tillsyn över den offentliga upphandlingen. Detta sker bland annat genom att utredningar på eget initiativ, utredning av inkomna tips och klagomål samt regelbundna kontakter med upphandlande myndigheter, leverantörer och andra berörda aktörer. Konkurrensverket kan även föra talan om upphandlingsskadeavgift i domstol. En annan uppgift är att informera om regelverken och avgöranden i upphandlingsärenden, liksom att verka för en enhetlig tillämpning av de nationella upphandlingsreglerna.

Vilka omfattas av LUF?

För försörjningssektorerna är utgångspunkten inte vilket syfte verksamheten har. Avgörande är i stället vilken typ av verksamhet som en upphandlande enhet eller annat organ bedriver. Upphandlande enheter inom försörjningssektorerna är organisationer som bedriver verksamhet inom **områdena vatten-, energi-, transport- och posttjänster**.

Med upphandling inom **försörjningssektorerna** menas sådan upphandling som görs av upphandlande enheter som bedriver verksamhet inom något av områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Sådan upphandling regleras i LUF.

Med **offentligt styrda organ** menas till exempel sådana bolag, föreningar och stiftelser som tillgodoser behov i det allmännas intresse, under förutsättning att behovet inte är av industriell eller kommersiell karaktär och där staten, en kommun, ett landsting eller en annan upphandlande myndighet till största delen finansierar eller kontrollerar verksamheten.

Med **särskild rättighet eller ensamrätt** menas en rättighet eller ensamrätt som har beviljats enligt lag eller annan författning, som begränsar rätten att utöva verksamheten till ett eller flera företag och som väsentligt påverkar andra företags möjligheter att bedriva samma typ av verksamhet.

Lagen definierar t.ex. ett varukontrakt som ett kontrakt som gäller köp, leasing, hyra eller hyrköp av varor.

Upphandlande enheter är:

- upphandlande myndigheter, det vill säga statliga och kommunala myndigheter, såsom beslutande församlingar i kommuner och landsting, vissa **offentligt styrda organ** (t.ex. flertalet kommunala bolag och en del statliga bolag), sammanslutningar av en eller flera upphandlande myndigheter eller ett eller flera offentligt styrda organ, som bedriver någon av ovan angivna verksamheter,
- företag, som bedriver verksamhet enligt ovan, som en upphandlande myndighet kan utöva ett bestämmande inflytande över,
- privata företag som bedriver någon av ovan angivna verksamheter med stöd av en **särskild rättighet eller ensamrätt**.

Alla de organisationer som omfattas av försörjningslagen kallas **upphandlande enheter**, oavsett om det är fråga om ett privat företag, en kommun eller en myndighet.

Specifika undantag för vissa sektorer

I LUF finns några undantag. Upphandlande enheter inom dricksvattenförsörjning behöver inte upphandla vatten enligt LUF för sin verksamhet. Upphandlande enheter inom energisektorn behöver inte upphandla energi eller bränsle enligt LUF för sin energiproduktion.

Verksamheter som bedrivs på en helt konkurrensutsatt marknad kan också undantas. Europeiska kommissionen prövar på ansökan om förutsättningar finns för sådana undantag. Företag som producerar och säljer el i Sverige behöver enligt beslut från kommissionen inte följa LUF. Vidare behöver Posten AB inte tillämpa LUF för vissa delar av sin verksamhet.

Vad är upphandling?

Med upphandling menas de åtgärder som vidtas av en upphandlande enhet för att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal för varor, tjänster eller byggtreprenader. Med ramavtal menas ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer för att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.

Upphandling inom försörjningssektorerna kallas inte "offentlig upphandling", utan bara "upphandling", eftersom även privata organ kan vara upphandlande enheter inom dessa sektorer. När man talar om offentlig upphandling görs emellertid inte alltid denna åtskillnad utan offentlig upphandling kan i dagligt tal omfatta såväl upphandling inom ramen för LOU som LUF.

Undantag från LUF

Upphandling enligt LOU

För upphandling inom annan sektor är vad som omfattas av LUF gäller lagen om offentlig upphandling (LOU). I vissa fall kan en upphandlande enhet, exempelvis en kommun, bedriva verksamhet inom ramen för båda upphandlingslagarna. Det avgörande för om upphandlingen ska göras enligt LUF eller enligt LOU är för vilken verksamhet det som upphandlas är avsett. Om det som upphandlas är avsett för båda verksamheterna får en överviktsprincip tillämpas. Om det inte är möjligt att avgöra vilken verksamhet som kontraktet huvudsakligen avser, ska LOU tillämpas.

Särskilda undantag

EU-domstolen har uttalat att bestämmelser om undantag ska tolkas restriktivt och att det är den som åberopar undantaget som ska visa på omständigheter som gör undantaget tillämpligt. Om en upphandlande enhet anser sig har rätt att tillämpa en undantagsregel i LUF ligger bevisbördan för att alla förutsättningar för att tillämpa detta undantag är uppfyllda, på enheten.

Det finns några undantag i LUF som är tillämpliga för alla upphandlande enheter och alla typer av kontrakt inom försörjningssektorerna.

Köp av byggentreprenader, tjänster eller varor inom en koncern är under vissa förutsättningar (den så kallade 80/20-regeln) ett sådant undantag.

Kontrakt som en upphandlande enhet eller ett samriskföretag tilldelar ett **anknutet företag** är undantaget upphandlingsskyldighet.

Vidare är vissa kontrakt som ett **samriskföretag** tilldelar en upphandlande enhet som ingår i samriskföretaget samt för kontrakt som en upphandlande enhet som ingår i samriskföretaget tilldelar samriskföretaget undantagna.

Köp för återförsäljning eller uthyrning av varor för vilka det råder fri konkurrens omfattas inte heller av LUF.

Andra undantag som anges i LUF är t.ex. förvärv och hyra av fastigheter och befintliga byggnader, likaså anställningsavtal, vissa forsknings- och utvecklingstjänster, skiljemanna- och förlikningsuppdrag samt upphandling av vissa finansiella tjänster.

Vissa upphandlingar som görs med stöd av regler som överenskommit i internationella organisationer m.m. är också undantagna.

Bygg- och tjänstekoncessioner är undantagna från lagens tillämpningsområde men omfattas av de grundläggande EU-rättsliga principerna för upphandling.

Köp av byggentreprenader, varor och tjänster inom en koncern

Med **anknutet företag** menas, under vissa förutsättningar, företag som en upphandlande enhet har ett bestämmande inflytande över, företag som kan utöva ett bestämmande inflytande över en upphandlande enhet samt företag som tillsammans med en upphandlande enhet står under bestämmande inflytande av ett företag. Även företag, vars årsräkenskaper konsolideras med den upphandlande enhetens, omfattas under vissa förutsättningar.

Med **samriskföretag** menas företag som uteslutande är bildat av flera upphandlande enheter för att bedriva verksamhet som omfattas av LUF.

Med kontrakt avseende **byggkoncessioner** menas ett kontrakt av samma slag som ett byggentreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.

Med **tjänstekoncession** avses ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.

2. Grundläggande principer för all upphandling

De grundläggande principerna för upphandling anges i 1 kap. 24 § LUF och gäller för all upphandling av varor, tjänster och byggtreprenader.

1. Principen om icke-diskriminering

Principen om icke-diskriminering innebär att det är förbjudet att direkt eller indirekt diskriminera leverantörer på grund av nationalitet. Även om den upphandlande enheten inte förväntar sig några utländska anbud får den vid utformningen av förfrågningsunderlaget inte införa krav som enbart svenska företag känner till eller kan utföra. Den upphandlande enheten får t.ex. inte ge ett lokalt företag företräde.

2. Principen om likabehandling

Principen om likabehandling innebär att alla leverantörer ska behandlas lika och ges lika förutsättningar. Alla måste exempelvis få samma information och vid samma tillfälle.

3. Principen om transparens

Principen om transparens medför en skyldighet för den upphandlande enheten att skapa öppenhet genom att lämna information om upphandlingen och hur den kommer att genomföras. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning måste förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som ska upphandlas. Därmed blir det förutsebart för leverantörerna vad som är av störst vikt vid valet av leverantör.

4. Proportionalitetsprincipen

Med proportionalitetsprincipen menas att kraven på leverantören och kraven i kravspecifikationen måste ha ett naturligt samband med och stå i rimlig proportion till det som upphandlas. De krav som ställs ska vara både lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet med upphandlingen. Om det finns flera alternativ bör det alternativ väljas som är minst ingripande eller belastande.

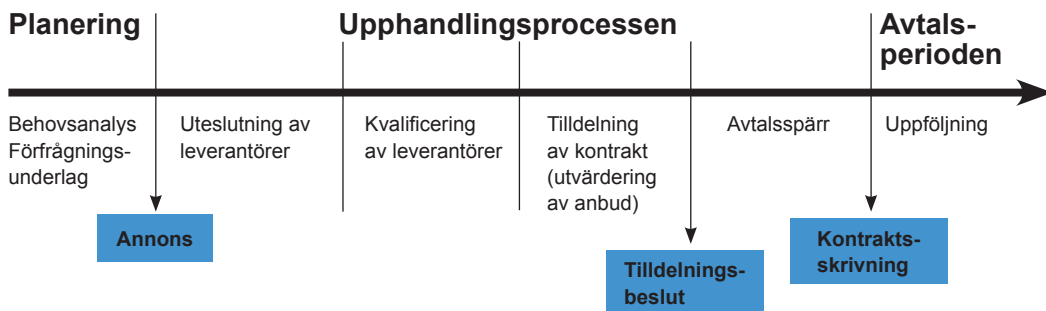
5. Principen om ömsesidigt erkännande

Principen om ömsesidigt erkännande innebär att intyg och certifikat som har utfärdats av en medlemsstats behöriga myndigheter ska gälla också i övriga EU/EES-länder.

3. Upphandlingsprocessen

En upphandling inleds med en identifiering av ett behov och en analys av hur behovet kan tillgodoses. Därefter planeras upphandlingen och en beräkning av kontraktets totala värde ska göras. Beräkningen av värdet syftar till att fastställa hur kontraktets totala värde förhåller sig till de så kallade tröskelvärdena som avgör vilka regler som ska tillämpas.

Upphandlingsprocessen kan åskådliggöras så här:

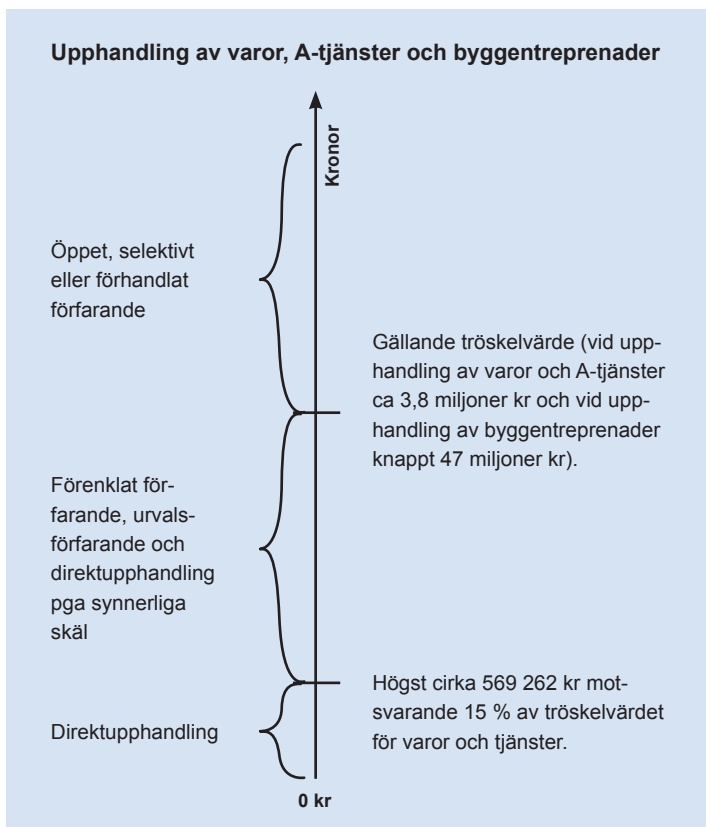

Lagens struktur följer upphandlingsprocessen och den innehåller följande kapitel:

- 1 kap. Lagens innehåll och tillämpningsområde samt allmänna bestämmelser
- 2 kap. Definitioner
- 3 kap. Tröskelvärden
- 4 kap. Upphandlingsförfaranden
- 5 kap. Ramavtal
- 5 a kap. Elektronisk auktion
- 6 kap. Tekniska specifikationer och särskilda kontraktsvillkor i förfrågningsunderlag m.m.
- 7 kap. Annonsering av upphandling
- 8 kap. Tidsfrister för att komma in med anbudsansökningar och anbud m.m.
- 9 kap. Kommunikation, information och dokumentation
- 10 kap. Uteslutning av leverantörer
- 11 kap. Kvalificering och urvalsbedömning
- 12 kap. Tilldelning av kontrakt
- 13 kap. Projekttävlingar på tjänsteområdet
- 14 kap. Anbud som omfattar varor med ursprung i tredje land
- 15 kap. Upphandling som inte omfattas av direktivet
- 16 kap. Avtalsspärr, överprövning och skadestånd
- 17 kap. Upphandlingsskadeavgift
- 18 kap. Tillsyn

4. Vilket kapitel i LUF ska tillämpas?

Det beräknade förväntade värdet av kontraktet och, beträffande tjänster, kategori av tjänst, avgör vilket kapitel och förfarande som ska tillämpas vid upphandlingen. Är det fråga om en upphandling som beräknas understiga aktuellt tröskelvärde ska bestämmelserna i 15 kap. LUF tillämpas. Tjänster delas in i A- och B-tjänster. Uppdelningen i **A- och B-tjänster** baseras på att A-tjänsterna anses vara mer lämpade för internationell konkurrens medan B-tjänster ofta är av sådan karaktär att det ansetts svårare att dra nytta av konkurrens från utländska leverantörer. Upphandling av en B-tjänst ska genomföras enligt 15 kap. LUF, oavsett kontraktets värde. Om en upphandling gäller en kombination av varor och tjänster ska den upphandlande enheten följa de regler som gäller för den typ som dominerar värdemässigt. Detsamma gäller om det är fråga om en blandning av A- och B-tjänster.

Illustrationen visar att LUF:s bestämmelser gäller oavsett upphandlingens värde.

Om en upphandling avser mer än en verksamhet ska den upphandlande enheten tillämpa de bestämmelser som gäller för den verksamhet som upphandlingen huvudsakligen avser. Med verksamhet menas de olika verksamheter (vatten, energi, transporter och posttjänster) som omfattas av LUF.

Tröskelvärden

Reglerna som är gemensamma för hela EU:s inre marknad gäller endast för upphandlingar som överstiger vissa ekonomiska värden, så kallade tröskelvärden. Det är främst här, vid de värdemässigt större upphandlingarna, som företagen väntas vara intresserade av att bevaka affärsmöjligheter och anbudsmarknader i andra länder än i hemlandet, för att eventuellt lämna in ett anbud.

Vid upphandling gäller olika bestämmelser i lagen beroende på om värdet beräknas vara över eller under tröskelvärdet.

En upphandlande myndighet ska vid genomförande av en upphandling fastställa kontraktets värde. Kontraktsvärdet ska beräknas exklusive mervärdesskatt och för avtalets hela löptid. Även eventuella optioner och förlängningsklausuler ska räknas in som om de kommer att utnyttjas. Premier eller ersättningar som anbudssökande eller anbudsgivare kommer att erbjudas ska också räknas in. Upphandlingen får inte delas upp och beräkningen får inte konstrueras i syfte att komma under tröskelvärdet. Upprepade upphandlingar av samma kategori varor och tjänster under ett budgetår ska sammanräknas.

A-tjänster är t.ex. reklam-tjänster, tjänster för fastighetsförvaltning, organisationskonsulttjänster och olika transporter.

B-tjänster är t.ex. juridiska tjänster och hälso- och sjukvårdtjänster. B-tjänster ska oavsett värde upphandlas enligt 15 kap. LUF. I lagens bilaga 2 och 3 anges vilka tjänster som räknas som A-tjänster respektive B-tjänster. Grupperingen här är ganska grov och för att förstå vad som omfattas av de olika kategorierna kan man söka ledning i den så kallade CPV-nomenklaturen, se kapitel 5.

	Tröskelvärdena 2010* uttryckta i	
	EURO	SEK
Varor och tjänster	400 000	3 795 080
Byggentreprenader	5 000 000	47 438 500

*Regeringens tillkännagivande (2011:1575) av tröskelvärdena vid offentlig upphandling.

5. Gemensamt för all upphandling

Förfrågningsunderlaget

Förfrågningsunderlaget är det underlag för anbud som den upphandlande enheten tillhandahåller en leverantör inför en upphandling. Till förfrågningsunderlaget hör även de handlingar som kompletterar detta. Det gäller att i förfrågningsunderlaget tydligt ange föremålet för upphandlingen på ett preciserat och begripligt sätt. Ett väl utarbetat förfrågningsunderlag med en tydlig struktur underlättar för leverantörerna i arbetet med att utarbeta anbud men också för enheten vid utvärderingen av anbuden och vid utformningen av avtalet med vald leverantör.

Ett förfrågningsunderlag ska innehålla åtminstone

1. **krav på leverantören** – leverantörens ekonomiska ställning samt tekniska och yrkesmässiga kapacitet) vid öppet och förenklat förfarande,
2. **kravspecifikation eller uppdragsbeskrivning** (t.ex. tekniska specifikationer),
3. **utvärderingsgrund** – lägsta pris eller det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet (inklusive utvärderingskriterier, det vill säga de omständigheter som används för att urskilja det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet),
4. **kommersiella villkor** som ska gälla under avtalsperioden (t.ex. betalnings- och leveransvillkor),
5. **administrativa bestämmelser** för upphandlingen (t.ex. upphandlingsförfarande, sista anbudsdag och anbudets giltighetstid).

En upphandlande enhet får även ställa särskilda krav på hur kontraktet ska fullgöras, sådana krav kan avse t.ex. sociala hänsyn och miljöhänsyn.

Tekniska specifikationer

En beskrivning av föremålet för upphandlingen, den tekniska specifikationen, kan antingen utformas som prestanda- eller funktionskrav eller vara utformade genom hänvisning till olika standarder. De tekniska specifikationerna bör, när de inte utformas med prestanda- eller funktionskrav, vara utformade så

Det är viktigt att den upphandlande enheten noggrant formulerar förfrågningsunderlaget så att det blir fullständigt och tydligt, eftersom detta som huvudregel inte får ändras under upphandlingens gång.

Om en leverantör inte förstår eller anser att förfrågningsunderlaget är oklart eller felaktigt bör den upphandlande enheten kontaktas för ett eventuellt förtydligande eller rättelse. Om en upphandlande enhet under upphandlingen upptäcker att kraven måste ändras i väsentlig utsträckning måste upphandlingen normalt göras om från början. Att avbryta en upphandling kan medföra kostnader för leverantörerna och får därför endast göras om sakliga skäl föreligger.

exakt och precist som möjligt. Detta underlättar ofta upphandlingsprocessen och ger en bättre tydlighet och ökad förståelse för de tekniska kraven.

De tekniska specifikationerna i en kravspecifikation får normalt inte hänvisa till ett visst varumärke eller ursprung. Om enheten inte kan beskriva föremålet för upphandlingen tillräckligt preciserat och begripligt utan en sådan hänvisning, får det göras under förutsättning att tillägg sker av orden "eller likvärdigt".

Det finns bestämmelser för hur en teknisk specifikation i förfrågningsunderlaget ska vara utformad. I vissa fall är det obligatoriskt vid upphandlingar över tröskelvärdena inklusive upphandling av

B-tjänster att hänvisa till en standard i en upphandling. Upphandlande enheter är därför skyldiga att hålla sig informerade om eventuellt existerande standarder på området. Det finns utarbetade standarder vid byggentreprenad-, varu- och tjänstekontrakt. Swedish Standards Institute (SIS) kan här ge viss vägledning (www.sis.se).

Utvärderingsgrunder

En upphandlande enhet ska ange vilken utvärderingsgrund den kommer att använda sig av. Den kan välja mellan att ange att den antingen kommer att anta

- det anbud som är det **ekonomiskt mest fördelaktiga** för den upphandlande enheten

eller

- det anbud som har det **lägsta priset**.

Används utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet ska enheten ange vilka **utvärderingskriterier** den kommer att ta hänsyn till vid utvärderingen.

Sociala hänsyn och miljöhänsyn

I förfrågningsunderlaget kan det även ställas krav på hållbar utveckling, såsom sociala hänsyn och miljöhänsyn. I Sverige arbetar Miljöstyrningsrådet (www.msr.se) med att ta fram miljökrav för miljöanpassad upphandling samt med övrig information om hållbar upphandling. Kraven uppdateras kontinuerligt för att anpassas till den tekniska utvecklingen på marknaden.

Konkurrensverket har utarbetat en särskild skrift med fördjupad information om miljöhänsyn och sociala hänsyn vid upphandling.

I LUF anges exempel på olika **utvärderingskriterier** såsom kvalitet, leverans- eller genomförandetid, miljöegenskaper, driftkostnader, kostnadseffektivitet, pris, estetiska, funktionella och tekniska egenskaper, service och tekniskt stöd.

Annonsering

I princip ska all upphandling annonseras. Annonseringen görs på olika sätt beroende på vilket upphandlingsförfarande som tillämpas. Valet av förfarande avgörs av upphandlingens beräknade värde, typ av upphandlande enhet och i förekommande fall kategori av tjänst. Direktupphandlingar behöver inte annonseras och annonsering behöver inte heller ske i vissa särskilt i lagen angivna situationer. Eftersom sättet att annonsera skiljer sig åt förklaras detta i kapitel 7 och 8.

CPV

Europeiska kommissionen har tagit fram en särskild nomenklatur "Common Procurement Vocabulary" (CPV) för varor, tjänster och byggtreprenader. CPV-nomenklaturen ska användas vid annonsering över tröskelvärdena. I en särskild konverteringstabell kan man utläsa om en tjänst är en A- eller B-tjänst. I nomenklaturen har olika varor eller tjänster skilda sifferkoder. Läs mer på EU:s upphandlingsportal SIMAP:s webbplats (www.simap.europa.eu).

Frivillig förhandsinsyn

En upphandlande enhet kan genom en så kallad frivillig förhandsinsyn annonsera om sin avsikt att direktupphandla eller upphandla utan föregående annonsering. Annonseringen ska publiceras på motsvarande sätt som sedvanliga upphandlingsannonser. Om ingen ansökan om överprövning har kommit in till förvaltningsrätten innan den så kallade avtalsspärren har löpt ut, kan det direktupphandlade avtalet därefter inte bli föremål för överprövning (se kapitel 9).

Kommunikation

Den upphandlande enheten får fritt välja mellan vissa olika kommunikationssätt för kommunikation och informationsutbyte. Kommunikationen och informationsutbytet ska ske per post eller med elektroniska medel (t.ex. e-post och fax). Även en kombination av de olika kommunikationssätten kan användas.

Huvudregeln är att både anbudsansökningar och anbud ska lämnas skriftligen. En upphandlande enhet får bestämma att anbudsansökningar och anbud ska lämnas med något **elektroniskt medel**. En ansökan om att få lämna anbud får även göras per telefon, om den upphandlande enheten tillåter det. Den upphandlande enheten ska vid annonsering av upphandlingen ange hur ansökningar ska lämnas. Hur anbud lämnas ska anges i annonsen eller i förfrågningsunderlaget.

Om **elektroniska medel** används ska dessa vara icke-diskriminerande, allmänt tillgängliga och möjliga att använda tillsammans med sådan maskin- och programvara som används i allmänhet.

I många branscher torde det vara möjligt att ställa krav på att anbud ska lämnas elektroniskt. I ett sådant fall ska ett skriftligt anbud som ges in per post inte beaktas vid upphandlingen. En förutsättning för att ställa krav på elektroniska anbud är bland annat att enheten har ett elektroniskt system som säkerställer att anbudssekretessen bevaras. Föreskrifter om sådana säkerhetsanordningar för elektronisk mottagning av handlingar finns i förordningen (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster).

Prövning av anbud

En ansökan eller ett anbud som kommer in för sent får inte tas med till vidare kontroll och utvärdering, även om det inte är leverantören som har orsakat förseningen.

Prövningsfasen omfattar olika moment:

- kontroll av eventuell grund för uteslutning av leverantör,
- kontroll av leverantörens lämplighet (kvalificering),
- tilldelning av kontrakt (utvärdering av anbud).

Uteslutning av leverantör

Vissa omständigheter **ska** leda till uteslutning av en leverantör medan andra omständigheter **får** leda till uteslutning.

En upphandlande enhet som är en upphandlande myndighet **ska** utesluta en leverantör om den får kännedom om att leverantören enligt en lagakraftvunnen dom gjort sig skyldig till viss ekonomisk brottslighet. Den brottslighet som ska medföra uteslutning beskrivs genom hänvisning till olika EU-rättsakter och syftet är att förhindra att myndigheter ingår avtal med leverantörer som har dömts för viss brottslighet (deltagande i kriminell organisation, bestickning, bedrägeri och penningtvätt) som riktar sig mot bland annat unionens ekonomiska intressen.

Omständigheter som **får** medföra att en leverantör utesluts är t.ex. att leverantören är försatt i konkurs eller likvidation eller att leverantören är dömd för brott avseende yrkesutövningen (dvs. andra brott än de som ska medföra en obligatorisk uteslutning) enligt en lagakraftvunnen dom. Om den upphandlande enheten vill ha möjlighet att tillämpa de icke-obligatoriska uteslutningsgrunderna måste detta anges i förfrågningsunderlaget.

En kontroll av om det finns grund för uteslutning på grund av brott behöver inte ske rutinmässigt.

Om det finns en befogad anledning att anta att uteslutningsgrundande brott föreligger, får den upphandlande enheten begära att leverantören visar att så inte är fallet.

Kraven ställs ofta så att leverantören ska visa att företaget klarar en viss lägsta nivå. Om leverantören passerar nivån har leverantören klarat prövningen och anses normalt vara lika kvalificerad som de företag som kvalificerat sig med större marginal.

När en upphandlande myndighet har meddelat tilldelningsbeslut inträder en **avtalsspärr**, som är ett förbud mot att ingå avtal under en viss tid.

Kontroll av leverantörers lämplighet

Anbudsgivarens lämplighet granskas utifrån de krav som ställts i förfrågningsunderlaget eller annonsen/kvalifikationsunderlaget avseende t.ex. leverantörens ekonomiska ställning och tekniska och yrkesmässiga kapacitet. Att kvalificera leverantörer innebär att den upphandlande enheten prövar vilka anbudsgivare som uppfyller de kvalifikationskrav som har ställts i upphandlingen. En upphandlande enhet får inte ställa vilka krav som helst på leverantörerna. För att vara förenliga med proportionalitetsprincipen måste kraven ha ett naturligt samband med det som upphandlas och dessutom stå i rimligt förhållande till det som upphandlas.

Tilldelning av kontrakt

Den upphandlande enheten tilldelar kontraktet enligt den utvärderingsgrund som har angetts i annonsen och förfrågningsunderlaget. Det kan antingen vara att anta det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet utifrån de utvärderingskriterier som myndigheten har angett, eller det anbud som har lägst pris. Den upphandlande enheten får inte anta ett anbud som inte uppfyller kraven enligt förfrågningsunderlaget. Det är inte heller tillåtet att göra prövningen mot andra kriterier än dem som har angetts. Ett erbjudande som inte har efterfrågats i förfrågningsunderlaget får inte vägas in vid valet av leverantör.

Åberopande av annans kapacitet

En anbudssökande eller anbudsgivare som inte själv klarar de ekonomiska, tekniska och yrkesmässiga kapacitetskrav som den upphandlande enheten ställt upp som krav har möjlighet att visa att den disponerar över ett annat företags resurser så att den efterfrågade kapaciteten därigenom uppnås.

Information om tilldelningsbeslut

En upphandlande enhet ska snarast möjligt skriftligen underrätta anbudssökandena och anbudsgivarna om de beslut som fattats om att tilldela ett kontrakt och om skälen för besluten. Om det ska löpa en **avtalsspärr**, dvs. förbud att ingå avtal under viss tid efter underrättelsen om ett tilldelningsbeslut, måste även avtalsspärrens längd anges i underrättelsen. Vid direktupphandling behöver underrättelsen inte göras skriftligt.

En skriftlig underrättelse, motiverad med sakliga skäl, ska lämnas även vid ett beslut att avbryta en upphandling eller vid beslut att en upphandling ska göras om. Syftet med denna informationsskyldighet är att leverantörer bättre ska kunna ta tillvara sin rätt att ansöka om överprövning. Det är därför

viktigt att upphandlande enheter utformar informationen om tilldelningsbeslutet på ett tydligt sätt så att det framgår vilka omständigheter som legat till grund för beslutet att anta ett visst anbud.

Det är inte tillräckligt att enheten i upplysningarna som skäl anger att den vinnande leverantörens anbud var det ekonomiskt mest fördelaktiga. Om anbudet antagits på den grunden bör det i upplysningarna även redovisas vilka omständigheter som den upphandlande enheten tagit hänsyn till. I tilldelningsbeslutet ska även avtalsspärrens längd anges.

Avtalsspärren innebär ett förbud under viss tid för den upphandlande enheten att ingå avtal och därigenom avsluta upphandlingen. I och med avtalet avslutas nämligen upphandlingen och kan inte längre överprövas. Avtalsspärren syftar till att låta leverantörer vars anbud inte antagits få tid till att överväga överprövning.

Om den upphandlande enheten lämnat alltför intetsägande information i underrättelsen kan detta medföra att någon avtalsspärr inte börjar löpa, vilket i sin tur medför att enheten inte får avsluta upphandlingen och ingå avtal. Se mer om detta i kapitel 9.

Upplysningar på begäran av en leverantör

Om en anbudssökande eller anbudsgivare begär upplysning om skälen för att leverantörens ansökan har avslagits eller anbud förkastats ska den upphandlande enheten tillhandahålla detta. Den upphandlande enheten ska även, på begäran av en anbudsgivare som har lämnat ett godtagbart anbud ge upplysningar om utformningen av det valda anbudet och de relativa fördelarna med detta samt namnet på den anbudsgivare som antingen tilldelats kontraktet eller utsetts till part i ett ramavtal.

Dokumentation

En upphandlande enhet ska dokumentera skälen för sina beslut och vad som i övrigt förekommit av betydelse vid upphandlingsförfarandet. Dokument som bör bevaras är exempelvis annons, förfrågningsunderlag, sändlista, öppningsprotokoll, anbudsansökningar, anbud, tjänsteanteckningar avseende kontakter med leverantörer (t.ex. förhandlingsprotokoll), utvärderingsprotokoll och handlingar som utvisar motiven för val av anbudsgivare och leverantör respektive skälen för förkastande av anbudsansökningar och anbud.

När en upphandling har avslutats ska en upphandlande enhet som är en myndighet och som omfattas av arkivlagen iakttäva kraven i denna lag. Övriga upphandlande enheter ska på ett

Tydligt redovisade skäl för tilldelningsbeslutet medför att anbudssökande, anbudsgivare och andra leverantörer får klart för sig varför kontraktet tilldelades en viss anbudsgivare.

betryggande sätt förvara anbudsansökningar och anbud med tillhörande beskrivningar, modeller och ritningar samt anbudsförteckningar, sammanställningar och liknande. Handlingarna ska bevaras minst fyra år från den dag kontraktet tilldelades.

Offentlighet och sekretess

Upphandlande enheter som omfattas av offentlighetsprincipen

För de upphandlande enheter som omfattas av offentlighetsprincipen, dvs. statliga myndigheter, landsting och kommuner samt kommunala och landstingsägda bolag gäller så kallad absolut sekretess. Anbudsansökningar och anbud omfattas av **absolut sekretess** fram till det att den upphandlande enheten beslutat att tilldela ett kontrakt till en viss leverantör, alla anbuden har offentliggjorts eller enheten på annat sätt avslutat upphandlingen.

Efter den tidpunkt då tilldelningsbeslut fattats eller alla anbud offentliggjorts, omfattas samtliga handlingar rörande upphandlingar av de vanliga reglerna om handlingars offentlighet och sekretess. Det innebär att offentlighetsprincipen gäller för uppgifter i sådana handlingar, dvs. att var och en som huvudregel har rätt att ta del av dem. Om någon begär ut handlingar i ett upphandlingsärende, är den upphandlande enheten skyldig att skyndsamt pröva om sekretess gäller för några uppgifter i handlingarna. Uppgifter som omfattas av sekretess får inte lämnas ut.

Sekretess kan exempelvis råda om det kan antas att antingen det allmänna eller en enskild leverantör lider skada om uppgifterna röjs.

En leverantör bör redan i sitt anbud noggrant ange vilka uppgifter denna anser ska vara sekretessbelagda och skälen till detta. Ett beslut om att inte lämna ut en uppgift i en handling i ett upphandlingsärende kan överklagas till kammarrätten. Den upphandlande enheten kan därför inte garantera att uppgifter i anbud ska behandlas "konfidentiellt".

Efter ett tilldelningsbeslut anses priset i det vinnande anbudets pris normalt inte vara föremål för sekretess.

Absolut sekretess innebär att uppgifter ur anbudsansökningar och anbud inte får lämnas ut under upphandlingsprocessen till annan än den som har lämnat anbudet eller ansökan.

Exempel: Uppgifter om vilka som har begärt ut förfrågningsunderlaget eller vilka som har kommit in med anbudsansökningar eller anbud är sekretessbelagda. Det är inte heller tillåtet att uppge hur många anbudsansökningar eller anbud som har kommit in.

EU-direktivet slår fast att användningen av ramavtal inte får påverka konkurrensen negativt. De grundläggande gemenskapsrättsliga principerna ska respekteras. Att analysera konsekvenserna av att ingå ett ramavtal och vilka följder en viss konstruktion kan väntas få är ofta en förutsättning för en fungerande och lämplig lösning.

Statliga och privata bolag omfattas inte av offentlighetsprincipen

Upphandlande enheter som är statliga och privata bolag omfattas i allmänhet inte av offentlighetsprincipen. Dessa bolag omfattas endast av skyldigheten att lämna information i enlighet med LUF. Någon skyldighet att lämna ut handlingar eller i övrigt lämna upplysningar om en avslutad upphandling föreligger inte.

Projekttävlingar

I 13 kap. LUF finns särskilda regler för hur en projekttävling genomförs. Med projekttävling menas en tävling som är öppen för alla och som anordnas av en upphandlande enhet i syfte att förvärva en ritning eller en projektbeskrivning som en jury utsett till vinnande bidrag.

6. Ramavtal

Tilldelning av kontrakt avseende ramavtal har inte reglerats särskilt detaljerat i LUF. En definition ges i LUF av begreppet ramavtal där innebörden anges vara ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod. Ett ramavtal kan avse varor, tjänster eller byggtreprenader. Värdet av ett ramavtal ska beräknas till det högsta sammanlagda värdet av samtliga de kontrakt som planeras under ramavtalets löptid. De regler i LUF som finns beträffande ramavtal gäller för all upphandling såväl över som under tröskelvärdena. Det anges vidare att upphandlande enheter får tilldela kontrakt utan föregående annonsering om kontraktet bygger på ett ramavtal som upphandlats i enlighet LUF:s bestämmelser.

Givetvis kan en upphandlande enhet inom försörjningssektorerna använda sig av LOU:s bestämmelser om ramavtal med en eller flera leverantörer där samtliga villkor fastställts i ramavtalet eller ramavtal med flera leverantörer där förnyad konkurrensutsättning sker.

I förarbetena anges att de mer detaljerade bestämmelserna om ramavtal i LOU i tillämpliga delar kan vara en utgångspunkt för bedömning av ramavtal. Exempel på detta är LOU:s bestämmelser om att ett ramavtal får löpa längre tid än fyra år endast om det finns särskilda skäl.

Webbplatsen www.avropa.se är en portal för all statlig inköpssamordning och ger information om upphandlingar och ramavtal som sker inom den statliga inköpssamordningen.

Tilldelning av ramavtal kan överprövas.

Inom statsförvaltningen finns ramavtal som tecknats för myndigheter och som omfattar många varor och tjänster. Myndigheter under regeringen ska följa förordningen (1998:796) om statlig inköpssamordning. Av förordningen framgår att det ska finnas ramavtal eller andra gemensamma avtal som omfattar varor och tjänster som myndigheterna upphandlar ofta, i stor omfattning eller som uppgår till stora värden. Syftet är att åstadkomma besparingar för staten genom att effektivisera upphandlingarna.

Myndigheterna ska använda dessa avtal om de inte sammantaget finner en annan form av avtal bättre. Detta innebär att myndigheterna kan tilldela ett kontrakt (avropa) direkt från en leverantör som finns med på något av dessa ramavtal. Kommuner, landsting och offentliga bolag är i vissa fall anslutna till de statliga ramavtalen och många har egna former för inköpssamverkan. För många upphandlande myndigheter/enheter är det obligatoriskt enligt interna beslut att använda sådana avtal.

Inköpscentraler

Med inköpscentral menas en upphandlande myndighet som ingår ramavtal om byggtreprenader, varor eller tjänster som är avsedda för andra upphandlande myndigheter eller för upphandlande enheter, eller medverkar vid en upphandling i egenskap av ombud åt flera upphandlande myndigheter eller enheter. En upphandlande myndighet eller enhet ska få anskaffa byggtreprenader, varor eller tjänster med hjälp av en inköpscentral.

7. Upphandling under tröskelvärdena och av B-tjänster oavsett värde

Bestämmelserna i 15 kap. LUF innehåller procedurregler för bl.a. upphandling som inte omfattas av EU-direktiven, det vill säga upphandlingar under tröskelvärdena och upphandling av B-tjänster oavsett värde. Dessa regler kallas ibland Sveriges nationella upphandlingsregler och de bygger bl.a. på de bestämmelser som Sverige hade för offentlig upphandling innan EU:s upphandlingsbestämmelser antogs. De grundläggande

principerna för upphandling, som beskrivs i kapitel 3, gäller även för upphandling enligt 15 kap. LUF.

Upphandlingsförfaranden

Den upphandlande enheten kan fritt välja mellan att genomföra ett förenklat förfarande eller ett urvalsförfarande.

Förenklat förfarande

Med förenklat förfarande menas ett förfarande där alla leverantörer har rätt att delta. De deltagande leverantörerna ska lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare.

Urvalsförfarande

Med urvalsförfarande menas ett förfarande där alla leverantörer har rätt att ansöka om att få lämna anbud. Den upphandlande enheten inbjuder därefter vissa leverantörer att lämna anbud och den upphandlande enheten får förhandla med en eller flera anbudsgivare. Det saknas bestämmelser som närmare reglerar hur urvalet ska gå till. De grundläggande unionsrättsliga principerna ska dock följas.

Direktupphandling

Med direktupphandling menas ett förfarande utan särskilda krav på anbud. Direktupphandling får endast användas om kontraktets värde uppgår till högst 15 procent av tröskelvärdet för varor och tjänster, om vissa förutsättningar för upphandling utan föregående annonsering är uppfyllda eller om det finns synnerliga skäl. Direktupphandlingsgränsen framgår av 15 kap. 3 § LUF tillsammans med regeringens årliga tillkännagivande om tröskelvärdena och är ca 569 262 kronor.

Även vid direktupphandling bör prisjämförelser göras mellan olika leverantörer där detta är möjligt. Sker upprepade direktupphandlingar av samma typ av vara eller tjänst bör ett ramavtal övervägas som då tecknas efter en formell upphandling.

Ett anskaffningsbehov får inte delas upp i mindre delar i syfte att komma under gränsen för direktupphandling.

Elektronisk auktion

En elektronisk auktion är inte ett fullständigt upphandlingsförfarande utan kan ingå som en avslutande del i ett annat upphandlingsförfarande. Med elektronisk auktion menas en upprepad process med hjälp av elektroniska medel för att presentera nya lägre priser eller nya värden för vissa delar av

Av förfrågningsunderlaget ska det framgå om ett anbud kan komma att antas utan föregående förhandling. En leverantör som inte särskilt har tillfrågats har rätt att på begäran få förfrågningsunderlaget på samma villkor som andra leverantörer.

anbuden och möjliggör en rangordning på grund av automatiska utvärderingsmetoder.

En elektronisk auktion får genomföras efter att en utvärdering av anbudena har gjorts. Ett av de krav som ska vara uppfyllda för att elektroniska auktioner ska få användas är att kontrakt kan tilldelas direkt med ledning av resultatet av auktionen. Förfrågningsunderlaget och tilldelningskriterierna behöver därför fastställas med stor noggrannhet.

Viktning och prioritering

Om utvärderingsgrunden det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet används ska den upphandlande enheten ange antingen hur de olika utvärderingskriterierna kommer att viktas eller ange dem i fallande prioritetsordning. Kriterieviktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning.

Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent.

Annonsering

All upphandling, utom direktupphandling, ska annonseras. Skyldigheten att annonsera innebär att en annons ska publiceras i en elektronisk databas som är allmänt tillgänglig. Ett alternativ vid förenklat förfarande är en annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens.

Vid ett förenklat förfarande begär den upphandlande enheten in anbud genom en annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig, eller genom annons i annan form som möjliggör effektiv konkurrens, t.ex. rikstäckande dagstidningar och branschtidningar. Under särskilda förutsättningar som anges i lagen får den upphandlande enheten utan föregående annonsering begära anbud från leverantörer genom att skicka en skrivelse.

Vid ett urvalsförfarande ska den upphandlande enheten publicera en ansökningsinbjudan genom annons i en elektronisk databas, som är allmänt tillgänglig.

Av inbjudan vid ett urvalsförfarande ska det framgå dels hur en anbudsansökan får lämnas, dels den dag ansökan senast ska ha kommit in. Enheten får i sin inbjudan ange det antal leverantörer som den avser att bjuda in. Antalet ska då bestämmas med hänsyn till arten av det som ska upphandlas och vara tillräckligt stort för att effektiv konkurrens ska uppnås.

Anbudstid

Vid förenklat förfarande och urvalsförfarande finns inte några särskilt angivna tidsfrister för att komma in med anbud, utan det anges att leverantörerna ska ges skälig tid. Tiden för att komma in med anbudsansökningar får aldrig vara kortare än tio dagar. Sätts en för kort anbudstid finns risk för att konkurrensen inte kan utnyttjas fullt ut. Om en leverantör klagar vid domstol kan domstolen besluta att upphandlingen får göras om på grund av för kort anbudstid.

B-tjänster över tröskelvärdena

Vid upphandling av B-tjänster ska enheten göra en beräkning av kontraktets värde. Vid upphandling av B-tjänster över tröskelvärdena ska vissa ytterligare regler tillämpas, t.ex. ska hänvisning ske till europeiska specifikationer och standarder i de fall förfrågningsunderlaget innehåller en teknisk beskrivning. När upphandlingen är avslutad ska även enheten annonsera resultatet av upphandlingen inom 60 dagar i Europeiska unionens officiella tidning (EUT).

8. Upphandling över tröskelvärdena

Upphandlingsförfaranden

Upphandlande enheter inom försörjningssektorerna kan fritt välja mellan att genomföra ett öppet, ett selektivt eller ett förhandlat förfarande. En upphandling över tröskelvärdena kan gå till på något av följande sätt:

Öppet förfarande

Med öppet förfarande menas ett förfarande där alla leverantörer får lämna anbud. Den upphandlande enheten annonserar upphandlingen och intresserade leverantörer begär ut förfrågningsunderlaget.

Förhandlingar med tänkbara leverantörer får inte ske.

Selektivt förfarande

Med selektivt förfarande menas ett förfarande där alla leverantörer kan ansöka om att få delta men endast anbudssökande som inbjuds av den upphandlande enheten att delta får lämna

anbud. Den upphandlande enheten bjuder genom annons in tänkbara leverantörer att ansöka om att få lämna anbud. En kvalificering görs av leverantörerna och därefter bjuder den upphandlande enheten in de utvalda leverantörerna att lämna anbud. Inga andra anbud än från de leverantörer som bjudits in får prövas av den upphandlande enheten. Förhandlingar med tänkbara leverantörer får inte ske.

Förhandlat förfarande

Med förhandlat förfarande menas ett förfarande där den upphandlande enheten publicerar en annons om upphandlingen och där alla intresserade kan lämna in en anbudsansökan.

Liksom vid selektivt förfarande sker först en kvalificering av leverantörerna. Därefter bjuder enheten in de kvalificerade leverantörerna att lämna anbud eller till förhandling. I vissa fall får förhandlat förfarande ske utan att föregående annonsering, t.ex. om varorna eller tjänsterna av tekniska skäl eller på grund av ensamrätt kan utföras endast av viss leverantör, eller om det är absolut nödvändigt att genomföra upphandlingen, men synnerlig brådska orsakad av omständigheter som inte kunnat förutses och inte heller kan hänföras till den upphandlande enheten uppkommit.

Kvalificeringssystem

Utöver dessa förfaranden tillkommer inom försörjningssektorerna möjligheten att tillämpa ett så kallade kvalificeringssystem. En upphandlande enhet får ha ett särskilt kvalificeringssystem för urval på förhand av leverantörer som får delta i selektivt förfarande eller förhandlat förfarande. När ett kvalificeringssystem upprättas och tillämpas ska det annonseras. Alla leverantörer har rätt att när som helst ansöka om att få vara med i systemet. En upphandlande enhet kan därefter utan ytterligare annonsering bjuda in leverantörer som är med i kvalificeringssystemet att lämna anbud i en upphandling.

En kvalificering får begränsas till deltagande i upphandlingar av en eller flera kategorier av byggentreprenader, varor och tjänster. Detta kan innebära att en leverantör kan kvalificeras för exempelvis endast anläggande av vägar eller tillhandahållande av visst slag av varor. Det huvudsakliga syftet med ett kvalificeringssystem är att vinna tid för den upphandlande enheten.

Elektronisk auktion

En elektronisk auktion är inte ett fullständigt upphandlingsförfarande utan kan ingå som en avslutande del i ett annat upphandlingsförfarande. Med elektronisk auktion avses en upprepad process med hjälp av elektroniska medel för att presentera nya lägre priser eller nya värden för vissa delar av anbudena och möjliggör en rangordning på grund av automatiska utvärderingsmetoder.

En elektronisk auktion får genomföras efter att en utvärdering av anbudena har gjorts. Ett av de krav som ska vara uppfyllda för att elektroniska auktioner ska få användas är att kontrakt kan tilldelas direkt med ledning av resultatet av auktionen. Förfrågningsunderlaget och tilldelningskriterierna behöver därför fastställas med stor noggrannhet.

Viktning

Utvärderingskriterierna ska, till skillnad från vad som gäller enligt 15 kap. LUF, viktas inbördes. Viktningen får anges som ett intervall med en lämplig största tillåtna spridning. Viktningen kan exempelvis, om kriterierna t.ex. är kvalitet och pris bestämmas till 70 procent respektive 30 procent. Om viktningen av kriterierna anges med intervall kan intervallet exempelvis vara en spridning mellan 60–70 procent respektive 30–40 procent.

Om det enligt den upphandlande enheten inte är möjligt att ange viktningen av de olika kriterierna, ska dessa anges i fallande prioritetsordning.

Annonsering

För att alla tänkbara leverantörer, oavsett nationalitet, ska kunna få information om kommande kontrakt ska dessa annonseras enligt vissa fastställda standardformulär eller blanketter. Det är obligatoriskt att använda blanketterna, som kan nås på webbplatsen www.simap.europa.eu eller via länken på Konkurrensverkets webbplats. Bestämmelser om annonsering av upphandlingar över tröskelvärdet finns dels i 7 kap. LUF, dels i förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster.

Med **upphandlarprofil** menas en sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på internet och som innehåller information om den upphandlande enheten och dess upphandlingar. Det finns inte något krav på att en upphandlarprofil måste innehålla viss information.

Upphandlande enheter kan begära in bud antingen genom en annons om den specifika upphandlingen, genom förhandsannonsering eller genom annons om att den upphandlade enheten har upprättat ett kvalificeringssystem.

Det finns bestämmelser om

1. **förhandsannonsering** av planerade upphandlingar för de närmaste 12 månaderna. Syftet med denna annonsering är att sprida information om kommande kontrakt. Förhandsannonsering är endast obligatorisk om den upphandlande enheten vill förkorta anbudstiderna. Annonseringen kan ske på enhetens **upphandlarprofil** eller, som vid annan annonsering, genom att skicka en förhandsannons till Europeiska kommissionen. Om annonseringen sker på upphandlarprofilen ska den upphandlande enheten skicka ett meddelande om detta till kommissionen. Innehållet i en förhandsannonsering ska vara densamma, oavsett om offentliggörandet sker genom att annonsen sänds till kommissionen eller offentliggörs i upphandlarprofilen.

Upphandlande enheter kan vid selektivt och förhandlat förfarande använda sig av förhandsannonsering för att bjuda in leverantörer att lämna intresseanmälan. Någon ytterligare annonsering genomförs inte.

2. **annonsering om kvalificeringssystem**. En upphandlande enhet som upprättar ett kvalificeringssystem ska årligen annonsera om detta. Om systemet ska gälla för kortare tid än tre år räcker det med en annons i början av perioden. Annonsen ska innehålla uppgifter om vad systemet avser och hur tänkbara leverantörer kan ta del av de regler som gäller för systemet. En upphandlande enhet kan därefter utan ytterligare annonsering bjuda in leverantörer för att lämna anbud i ett selektivt eller förhandlat förfarande.
3. **annonsering av en aktuell upphandling** för tilldelning av ett kontrakt eller ett ramavtal avseende varor, tjänster eller byggentreprenader. Syftet här är att uppmärksamma alla tänkbara leverantörer på det aktuella kontraktet, så att möjlighet ges för dem att delta i upphandlingen.
4. **efterannonsering** av resultatet av en upphandling, där den upphandlande enheten har tilldelat ett kontrakt eller ingått ett ramavtal. En annons om upphandlingsresultatet ska skickas senast två månader efter det att kontraktet tilldelats. Tilldelning av ett kontrakt som görs med stöd av ett ramavtal behöver inte efterannonseras. Resultatet av en upphandling av en B-tjänst ska efterannonseras om kontraktets värde uppgår till minst gällande tröskelvärdet. Syftet med denna annonsering är dels att informera den inre marknadens leverantörer om tilldelade större kontrakt och dels vissa övervaknings- och statistiska ändamål.

Leverantörer kan få information om och söka efter upphandlingar i EUT genom databasen Tenders Electronic Daily (TED). TED finns tillgänglig på internet (www.ted.europa.eu eller via Konkurrensverkets webbplats). Dessutom finns ett antal företag som hjälper leverantörer med att söka och bevaka annonser.

Tidsfrister

En upphandlande enhet ska vid bestämning av tidsfristen särskilt ta hänsyn till hur komplex upphandlingen är och hur lång tid som behövs för att utarbeta ett anbud. De tidsfrister som anges i lagen är minimitider och en bedömning bör göras vid varje enskild upphandling om vilken frist som är lämplig.

Vid öppet förfarande är minsta tid för att lämna anbud 52 dagar. Vid selektivt och förhandlat förfarande är tiden normalt 37 dagar för att ansöka om att få delta i upphandlingen. Den upphandlande enheten och utvalda anbudssökanden får komma överens om tiden för att lämna anbud. Om överenskommelse inte kan nås, bör dock denna tid vara minst 24 dagar.

Tidsfristen får förkortas när upphandlingen har förhandsannonserats på föreskrivet sätt, om annonsen har skickats elektroniskt och om förfrågningsunderlaget och samtliga kompletterande handlingar har tillhandahållits elektroniskt.

Om den upphandlande enheten utarbetat och skickat annonsen elektroniskt kan anbudstiden i vissa fall minskas med sju dagar och om den upphandlande enheten tillhandahåller förfrågningsunderlaget elektroniskt kan anbudstiden minskas ytterligare med fem dagar.

Kriterier för urval

Vid selektivt eller förhandlat förfarande ska den upphandlande enheten välja ut eller utesluta leverantörer enligt de kriterier och grunder som den angett och har gjort tillgängliga för berörda leverantörer. Den upphandlande enheten ska använda kriterier som grundas på ett objektiva behov av att minska antalet anbudssökande till en nivå som kan anses rimlig med hänsyn till upphandlingen och på de resurser som behövs för att genomföra den. De utvalda anbudssökande ska vara så många att effektiv konkurrens kan uppnås.

En upphandlande enhet som har ett kvalificeringssystem kan ur systemet välja ut de leverantörer som inbjuds att lämna anbud i ett selektivt eller förhandlat förfarande. Enheten ska ange kriterier och regler som gäller för urval samt tillämpliga grunder för uteslutning från kvalificeringssystemet och från

Om en leverantör anser sig ha blivit felbehandlad i en upphandling bör denna, om det fortfarande finns tid, vända sig direkt till den upphandlande enheten innan talan väcks i domstol. Många processer kan förhindras genom en sådan kontakt.

upphandling. Kriterierna och villkoren för urval får uppdateras vid behov. Av de grundläggande principerna följer att kriterierna ska utformas så att samma krav ställs på varje leverantör och att urvalet görs utan ovidkommande hänsyn.

9. Klaga på en upphandling

En leverantör kan enligt 16 kap. LUF föra talan om överprövning i allmän förvaltningsdomstol dvs. förvaltningsrätt samt kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen. Skadeståndstalan väcks i allmän domstol dvs. tingsrätt samt hovrätt och Högsta domstolen. En utländsk leverantör har samma möjligheter som en svensk leverantör att föra talan enligt LUF.

För upphandlingar som har påbörjats före den 15 juli 2010 gäller äldre regler om överprövning, vilket bl.a. innebär att en ansökan om överprövning kan prövas i sak av en domstol fram till dess att ett upphandlingskontrakt ingåtts och att tio dagar gått från det att den upphandlande myndigheten lämnat tillräckliga upplysningar om tilldelningsbeslutet. Det är viktigt att hålla reda på om upphandlingen omfattas av de äldre eller de nya reglerna om överprövning.

Överprövning av en upphandling

En leverantör kan begära överprövning vid förvaltningsrätt av en pågående upphandling, om han anser att en upphandlande enhet har brutit mot lagen och om detta samtidigt har medfört eller kan komma att medföra att leverantören lider skada.

Om förvaltningsrätten finner att en överträdelse av LUF skett och att skada uppkommit eller kan uppkomma för leverantören, kan förvaltningsrätten besluta att upphandlingen ska göras om eller rättas till.

Processen hos förvaltningsdomstolarna är normalt skriftlig och vardera parten betalar sina eventuella kostnader, t.ex. ombudsarvoden. Domstolarna tar inte ut några avgifter för att pröva ansökan.

Avtalsspärr

När en upphandlande enhet har meddelat tilldelningsbeslut inträder en **avtalsspärr**, som är ett förbud mot att ingå avtal under viss tid. Om tilldelningsbeslutet meddelas till leverantörerna elektroniskt (t.ex. via e-post) gäller avtalsspärren i minst tio dagar. Om tilldelningsbeslutet meddelas på annat sätt (t.ex. via traditionellt brev), eller både elektroniskt och på annat sätt, gäller avtalsspärren i minst 15 dagar. Avtalsspärren räknas från och med dagen efter att meddelandet om tilldelningsbeslut har skickats. Avtalsspärren innebär både ett förbud mot att ingå avtal och en bortre tidsgräns för när en leverantör senast kan ansöka om överprövning av upphandlingen.

Om en leverantör begär överprövning av en upphandling i förvaltningsrätten innan en gällande avtalsspärr har löpt ut, börjar en **förlängd avtalsspärr** att gälla automatiskt, vilket innebär ett förbud mot att ingå avtal under överprövningspro-

cessen i förvaltningsrätt. Den förlängda avtalsspärren gäller under målets handläggning i förvaltningsrätten. I kammarrätt och i Högsta förvaltningsdomstolen krävs ett formellt **interimistiskt beslut** från domstolen för att avtal inte ska kunna ingås innan överprövningen avslutats. Efter domstolens avgörande gäller en **tiodagarsfrist** innan den upphandlande myndigheten får teckna avtal.

En ansökan om överprövning av ett beslut att **avbryta en upphandling** ska ha kommit in till förvaltningsrätten innan tio eller 15 dagar (beroende på kommunikationssätt) har gått från det att den upphandlande myndigheten har skickat ut under rättelse om beslutet att avbryta upphandlingen och angett skälen för beslutet.

Frivillig avtalsspärr

I vissa situationer börjar ingen avtalsspärr att gälla, bl.a. vid direktupphandlingar och vid avrop från ramavtal. Den upphandlande enheten kan dock iakttä en **frivillig avtalsspärr** och informera leverantörer om detta genom antingen frivillig förhandsinsyn (direktupphandling) eller i tilldelningsbeslut (avrop). På så sätt ges leverantörerna möjlighet att begära överprövning även i dessa fall. Om någon frivillig avtalsspärr inte iakttas kan en leverantör inte begära överprövning av upphandlingen utan är hänvisad till att begära ogiltigförklaring av det ingångna avtalet.

Överprövning av ett avtals giltighet

Avtal mellan en upphandlande enhet och en leverantör kan ogiltigförklaras av domstol efter ansökan av leverantör. En talan om ogiltighet förs i allmän förvaltningsdomstol.

Ett avtal som föregåtts av **en otillåten direktupphandling kan ogiltigförklaras**. En otillåten direktupphandling kan exempelvis vara när ett avtal ingåtts med en leverantör utan att det har föregåtts av annonsering enligt kraven i LUF.

För exempel på ageranden som kan vara otillåten direktupphandling, se www.konkurrensverket.se.

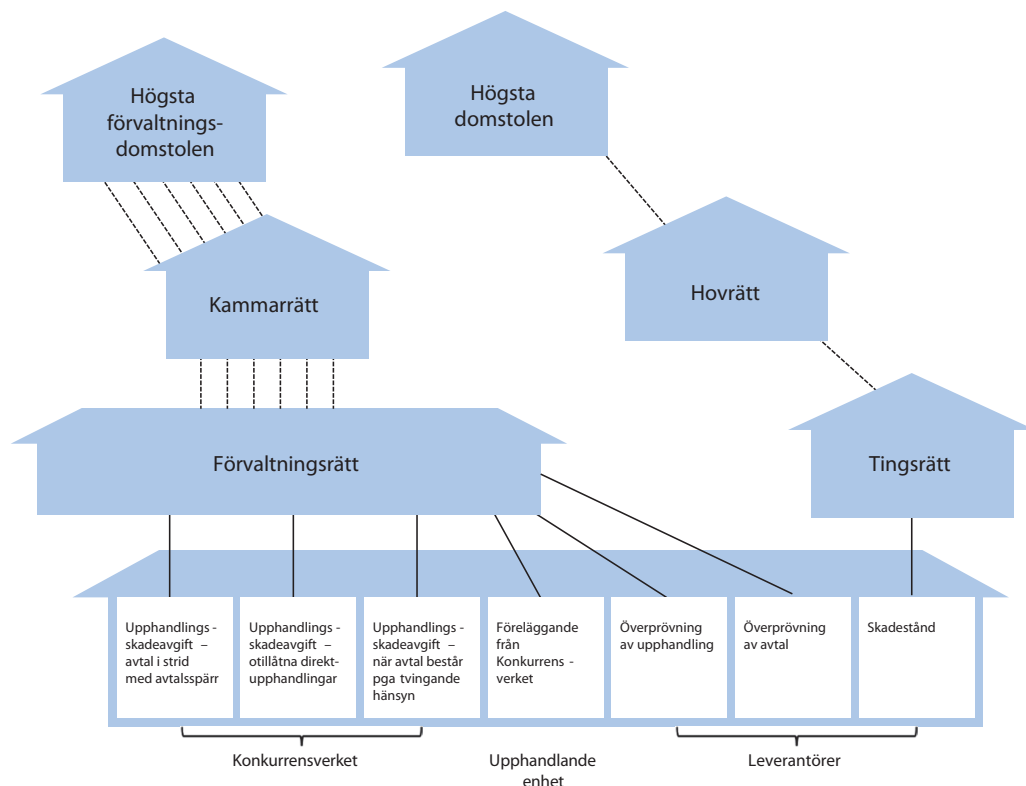
Avtal kan även ogiltigförklaras om det har tecknats i strid med

1. en avtalsspärr
2. en förlängd avtalsspärr
3. ett interimistiskt beslut
4. en tiodagarsfrist eller
5. om avtalet har ingåtts innan något tilldelningsbeslut har meddelats.

Upphandlande enheter kan i vissa situationer, bl.a. vid direktupphandlingar, undvika att ett ingånget avtal ska kunna ogiltigförklaras. Genom att i förväg öppet tillkännage sin avsikt att direktupphandla och iaktta en avtalsspärr, så kallad förhandsinsyn, kan upphandlande enheter undvika att riskera ogiltigförklaring av direktupphandlade kontrakt.

Om det finns tvingande hänsyn till ett allmänintresse kan domstol besluta att avtalet får bestå även om avtalet har tillkommit genom en otillåten direktupphandling eller har tecknats i strid med något av de fem olika förbuden mot att ingå avtal som angetts ovan.

En överprövning av avtals giltighet ska som huvudregel komma in till förvaltningsrätten inom sex månader från det att avtalet slöts. Följden av att ett avtal ogiltigförklaras blir att ett eventuellt tilldelningsbeslut upphör att gälla samt att avtalet blir civilrättsligt ogiltigt och att alla prestationer som hunnit utbytas mellan avtalsparterna ska återgå.

Konkurrensverket ansöker om upphandlingsskadeavgift i förvaltningsrätt. Leverantör ansöker om överprövning i förvaltningsrätt och väcker talan om skadestånd i tingsrätt. Konkurrensverkets förelägganden kan överklagas av upphandlande enheter till förvaltningsrätt.

Skadestånd

Efter den tidpunkt då en upphandling anses avslutad, kan en leverantör som anser sig ha lidit skada endast föra talan om skadestånd mot den upphandlande enheten vid tingsrätt som första instans. Talan ska normalt väckas inom ett år från den tidpunkt då upphandlingskontrakt slöts. Tingsrättens dom kan överklagas till hovrätt och Högsta domstolen är högsta instans.

Andra möjligheter att klaga

Europeiska kommissionen tar emot klagomål inte bara från leverantörer utan från vem som helst som anser att upphandlingsreglerna har överträtts.

Konkurrensverket kan ta upp klagomål till prövning, om det anses vara av allmänt eller principiellt intresse. En upphandlande enhet är skyldig att tillhandahålla de upplysningar som Konkurrensverket begär för sin tillsyn.

Kommerskollegium är Sveriges representant i nätverket SOLVIT (www.kommers.se), som har skapats för att en leverantör snabbt och enkelt ska få hjälp att komma till rätta med problem som beror på att lagstiftningen kring den inre marknaden (t.ex. upphandlingslagstiftningen) inte tillämpas riktigt.

Det är framför allt vid problem i samband med anbudsgivning över nationsgränserna som nätverket ska fylla en funktion. Det finns ett SOLVIT-center i varje EU/EES-land.

Klagomål kan också framföras till **Justitieombudsmannen (JO)**, **Justitiekanslern (JK)** samt den upphandlande enhetens **revisorer**.

Konsekvenser av ogiltighet

- Eventuellt tilldelningsbeslut upphör att gälla.
- Civilrättslig ogiltighet.
- Retroaktiv ogiltighet dvs. alla prestationer som redan hunnit utbytas mellan avtalsparterna ska återgå.
- Om prestationerna inte kan återgå ska förmögenhetsläget återställas.
- Kan medföra rätt till skadestånd för den leverantör som drabbas av ogiltighet.

10. Sanktioner

Konkurrensverket kan föra talan i allmän förvaltningsdomstol om att en upphandlande enhet ska åläggas att betala en så kallad upphandlingsskadeavgift (böter), som är en sanktionsavgift som tillfaller staten.

Upphandlingsskadeavgift

Upphandlingsskadeavgift kan dömas ut om det har skett en otillåten direktupphandling, dvs. när ett avtal har ingåtts med en leverantör utan att det har skett någon annonsering trots att avtalet rätteligen skulle ha föregåtts av ett annonserat upphandlingsförfarande enligt LUF. Vid otillåten direktupphandling får Konkurrensverket själv avgöra om en ansökan om

Läs Konkurrensverkets policy för prioritering av konkurrens- och upphandlingsärenden på www.konkurrensverket.se

utdömmande av upphandlingsskadeavgift ska ske, en så kallad fakultativ (frivillig) ansökan.

Konkurrensverket **måste** ansöka om utdömmande av upphandlingsskadeavgift, en så kallad obligatorisk ansökan, om en domstol vid en överprövning av ett avtals giltighet har fastställt att avtalet får bestå trots att det har tecknats i strid med en avtalsspärr eller förlängd avtalsspärr, eller om en domstol vid en överprövning av ett avtals giltighet har fastställt att avtalet rätteligen bör ogiltigförklarats, men att det får bestå på grund av tvingande hänsyn till ett allmänintresse.

Upphandlingsskadeavgiften får inte överstiga tio procent av det aktuella upphandlingskontraktets värde och den maximala avgiften som kan dömas ut är tio miljoner kronor. Vid beräkningen av upphandlingsskadeavgiftens storlek ska särskild hänsyn tas till hur allvarlig överträdelsen är. I ringa fall påförs inte någon avgift och avgiften får efterges om det föreligger synnerliga skäl.

Upphandlingsskadeavgift kan, till skillnad från talan om ogiltighet, dömas ut vid otillåtna direktupphandlingar även om den upphandlande enheten har genomfört en frivillig förhandsinsyn.

Upphandlingsskadeavgiften (böterna) får vara högst 10 % av kontraktsvärdet och maximalt 10 miljoner kronor.

Ordlista

A- och B-tjänster	EU-direktiven och LOU respektive LUF delar in tjänster i A- och B-tjänster. I bilaga 2 och 3 till LOU och LUF anges vilka tjänster som räknas som A-tjänster respektive B-tjänster.
Administrativa bestämmelser	Sådana bestämmelser i förfrågningsunderlaget som gäller för den aktuella upphandlingen (t.ex. upphandlingsförfarande, sista anbudsdag och anbudets giltighetstid).
Allmänna förvaltningsdomstolar	Förvaltningsrätt, kammarrätt och Högsta förvaltningsdomstolen.
Anbud	Bindande svar på ett meddelande om upphandling. Anbud lämnas från leverantör till upphandlande myndighet eller enhet.
Anbudsgivare	Den leverantör som lämnar anbud.
Anbudssökande	Den leverantör som ansöker om att få delta i ett selektivt förfarande, förhandlat förfarande eller urvalsförfarande.
Anbudstid	Tiden från det att meddelande om upphandling offentliggörs/annonseras till sista dag för att lämna anbud.
Annons	Meddelande om upphandling ska annonseras på olika sätt beroende på upphandlingens ekonomiska värde och, vid upphandling av tjänster, vilken slags tjänst det är fråga om. Upphandlingar över tröskelvärdena annonseras i TED. Upphandlingar under tröskelvärdena och av B-tjänster annonseras i en nationell databas eller på annat sätt som möjliggör effektiv konkurrens. Se även Förfrågningsunderlag och Meddelande om upphandling.
Avrop	Tilldelning av kontrakt som grundar sig på ett ramavtal.
Avtalsspärr	Förbud att ingå avtal under viss tid efter att underrättelse om tilldelningsbeslut har skickats ut. Avtalsspärren gäller i 10 eller 15 dagar från och med dagen efter att underrättelsen har skickats ut, beroende på hur underrättelsen meddelas, eller den längre tid som anges i underrättelsen. Se även Förlängd avtalsspärr.
Byggekoncession	Ett kontrakt av samma slag som ett byggtreprenadkontrakt men som innebär att ersättningen helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja anläggningen.
Böter	Se Upphandlingsskadeavgift
CPV	Common Procurement Vocabulary (CPV) är den särskilda nomenklatur som Europiska kommissionen har tagit fram för olika slags varor, tjänster och byggtreprenader och som används vid annonsering.
Direktupphandling	Upphandling utan föregående annonsering, se även Otillåten direktupphandling.
Efterannonsering	Meddelande i TED om en avslutad upphandling. Efterannonsering är obligatoriskt för alla upphandlingar över tröskelvärdena, även vid upphandling av B-tjänster.

forts. Ordlista

- EUT** Europeiska unionens officiella tidning (EUT). Tillägget till EUT benämns EUT S. Där finns bland annat medlemsländernas annonser om upphandlingar över tröskelvärdena. Tillägget publiceras på internet i TED.
- Förenklat förfarande** Ett annonserat upphandlingsförfarande som får användas för upphandlingar under tröskelvärdet och för B-tjänster (upphandlingar enligt 15 kap.). Alla leverantörer har rätt att delta och lämna anbud. Den upphandlande myndigheten eller enheten får därefter förhandla med anbudsgivare.
- Förfrågningsunderlag** Det skriftliga underlag för anbud som en upphandlande myndighet eller enhet tillhandahåller leverantörer vid meddelande om upphandling. Se även Annonser och Meddelande om upphandling.
- Förhandlat förfarande** Upphandlingsförfarande för upphandlingar över tröskelvärdet. Förhandlat förfarande kan ske antingen med eller utan föregående annonsering. Se även Otillåten direktupphandling. Den upphandlande myndigheten eller enheten inbjuder utvalda leverantörer och förhandlar om kontraktsvillkoren med en eller flera av dem.
- Förhandsannonsering** Meddelande i TED med information om kommande upphandlingar som myndigheten eller enheten planerar att genomföra de kommande tolv månaderna. Förhandsannonsering kan förkorta de lagstadgade anbudstiderna.
- Förhandsinsyn** Frivilligt meddelande i TED respektive allmänt tillgänglig nationell elektronisk databas om att en upphandlande myndighet eller enhet avser att ingå ett avtal utan föregående annonserat upphandlingsförfarande.
- Förlängd avtalsspärr** Förbud att ingå avtal under tid som mål om överprövning enligt LOU eller LUF pågår i förvaltningsrätten. Den förlängda avtalsspärren inträder automatiskt när en ansökan om överprövning har kommit in till förvaltningsrätten före utgången av avtalsspärren. Förlängd avtalsspärr gäller endast i förvaltningsrätten, inte i kammarrätt eller i Högsta förvaltningsdomstolen.
- Försörjningslagen** Med upphandling inom försörjningssektorerna menas sådan upphandling som görs av upphandlande enheter som bedriver verksamhet inom något av områdena vatten, energi, transporter och posttjänster. Direktiv 2004/17/EG. Genomfört i svensk rätt genom lagen (2007:1092) om upphandling (LUF).
- Interimistiskt beslut** Förbud att ingå avtal eller att fullgöra ett redan ingånget avtal. Allmän förvaltningsdomstol beslutar om sådant förbud i mål om överprövning. Interimistiskt beslut kan aktualiseras när en förlängd avtalsspärr inte gäller.
- Klassiska lagen** Med upphandling inom den klassiska sektorn menas offentliga upphandlingar som görs av kommuner, landsting, statliga myndigheter och vissa offentliga bolag, som inte bedriver någon av de verksamheter som hör till försörjningssektorerna. Direktiv 2004/18/EG. Genomfört i svensk rätt genom lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU).

Kommersiella villkor	Sådana villkor i förfrågningsunderlaget som ska gälla under avtalsperioden (t.ex. betalnings- och leveransvillkor).
Kvalificeringssystem	Ett system inom försörjningssektorerna för urval på förhand av leverantörer som får delta i selektivt eller förhandlat förfarande.
Kvalifikationskrav	Krav på leverantörers lämplighet.
Leverantör	Den som på marknaden tillhandahåller varor eller tjänster eller utför byggtreprenader.
Meddelande om upphandling	Meddelande från upphandlande myndighet eller enhet med inbjudan att lämna anbud i upphandling eller ansöka om att få delta i upphandling. Se även Annonns och Förfrågningsunderlag.
Offentlig upphandling	De åtgärder som vidtas av en upphandlande myndighet för att tilldela ett kontrakt eller ingå ett ramavtal för varor, tjänster eller byggtreprenader enligt LOU. För upphandlingar i försörjningssektorerna där LUF är tillämplig, används inte ordet "offentlig" eftersom LUF i vissa fall även är tillämplig på privata företags upphandlingar.
Ogiltigförklaring av avtal	Avtal som ingåtts efter en otillåten direktupphandling eller i strid mot något förbud mot att ingå avtal (avtalsspärr, förlängd avtalsspärr, interimistiskt beslut, tiodagarsfrist och avtal innan tilldelningsbeslut har meddelats) kan under vissa förutsättningar förklaras civilrättsligt ogiltigt av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av leverantör. Ogiltigheten gäller retroaktivt, vilket innebär att alla redan utförda prestationer mellan avtalsparterna ska återgå. Om detta inte kan ske, ska förmögenhetsläget återställas.
Otillåten direktupphandling	Ett avtal som har ingåtts mellan en upphandlande myndighet eller enhet och leverantör utan att det har skett något annonserat upphandlingsförfarande, trots att avtalet rätteligen skulle ha föregåtts av ett annonserat förfarande enligt LOU eller LUF. Otillåten direktupphandling kan leda till att avtalet ogiltigförklaras och att den upphandlande myndigheten eller enheten åläggs att betala en upphandlingsskadeavgift (böter).
Principerna för all offentlig upphandling	De fem grundläggande principerna gäller för all upphandling. Dessa är: principen om icke-diskriminering, principen om likabehandling, principen om transparens, proportionalitetsprincipen och principen om ömsesidigt erkännande.
Ramavtal	Ett avtal som ingås mellan en upphandlande myndighet eller enhet och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för senare tilldelning av kontrakt under en given tidsperiod.
Rättsmedel	Ett samlingsbegrepp för de möjligheter till domstolsprövning (överprövning, skadestånd och upphandlingsskadeavgift) som finns enligt upphandlingslagstiftningen.

forts. Ordlista

Selektivt förfarande	Annonserat upphandlingsförfarande vid upphandlingar över tröskelvärdet. I ett selektivt förfarande kan alla leverantörer ansöka om att få delta i upphandlingen, men endast anbudssökande som inbjuds av den upphandlande myndigheten eller enheten att delta får lämna anbud.
TED	Tenders Electronic Daily (TED), databas på internet (www.ted.europa.eu) med information om annonser med meddelanden om upphandling inom framförallt EU och EES. Se även EUT.
Tilldelningsbeslut	Upphandlande myndighets eller enhets beslut att tilldela kontrakt i en upphandling till en eller flera leverantörer.
Tilldelningskriterier	se Utvärderingskriterier
Tillsyn	Konkurrensverket är tillsynsmyndighet över upphandlingen i Sverige.
Tiodagarsfrist	Förbud att ingå avtal i tio dagar efter domstols avgörande eller upphävande av interimistiskt beslut i mål om överprövning. Tiodagarsfristen räknas från och med dagen efter domen eller beslutet.
Tjänstekoncession	Ett kontrakt av samma slag som ett tjänstekontrakt men som innebär att ersättningen för tjänsterna helt eller delvis utgörs av rätt att utnyttja tjänsten.
Tröskelvärde	De belopp som Europiska kommissionen har beslutat om. Enligt LOU och LUF gäller olika bestämmelser för en upphandling bland annat beroende på om kontraktets värde beräknas överstiga gällande tröskelvärden eller inte. För upphandlingar under tröskelvärdet gäller 15 kap. LOU respektive LUF.
Upphandlande enheter	Upphandlande enheter är det begrepp som används i LUF för dem som bedriver verksamhet inom områdena vatten-, energi-, transport- och posttjänster och är skyldiga att upphandla enligt lagen.
Upphandlande myndigheter	Upphandlande myndigheter är det begrepp som används i LOU för dem som är skyldiga att upphandla enligt lagen. Dessa är bl.a. statliga, kommunala och andra myndigheter, beslutande församlingar i kommuner och landsting, samt sådana bolag, föreningar, samfälligheter och stiftelser om de har inrättats för att täcka behov i det allmännas intresse där detta behov inte är av industriell eller kommersiell karaktär och uppfyller åtminstone ett av de uppställda kraven på offentlig finansiering, tillsyn eller styrelserepresentation.
Upphandlarprofil	En sammanställning av uppgifter som är tillgängliga på internet och som innehåller information om myndigheten eller enheten och dess upphandlingar.
Upphandlingsförfaranden	Förenklat förfarande, urvalsförfarande och direktupphandling – förfaranden som tillämpas enligt förutsättningar vid upphandling enligt 15 kap. LOU respektive LUF. Öppet förfarande, selektivt förfarande och förhandlat förfarande – förfaranden som tillämpas enligt förutsättningar för upphandling som inte omfattas av 15 kap. LOU respektive LUF.

Upphandlingsskadeavgift	Sanktionsavgift (böter) som kan dömas ut av allmän förvaltningsdomstol efter ansökan av Konkurrensverket. Upphandlande myndigheter och enheter kan under vissa förutsättningar åläggas att betala en upphandlingsskadeavgift vid brott mot avtalsspärr och förlängd avtalsspärr samt vid otillåten direktupphandling. Avgiften kan uppgå till maximalt tio miljoner kronor och tillfaller staten.
Urvalsförfarande	Ett annonserat upphandlingsförfarande som får användas för upphandlingar under tröskelvärdet och för B-tjänster (upphandlingar enligt 15 kap.). I ett urvalsförfarande har alla leverantörer rätt att få ansöka om att lämna anbud. Därefter inbjuder den upphandlande myndigheten eller enheten vissa leverantörer att lämna anbud och myndigheten eller enheten får förhandla med anbudsgivare.
Urvalskriterier	Kriterier som tillämpas för att begränsa antalet anbudssökande.
Utvärderingsgrunder	Det ekonomiskt mest fördelaktiga anbudet eller det anbud som har lägst pris.
Utvärderingskriterier	Ska anges när utvärderingsgrunden "det ekonomiskt mest fördelaktiga" anbudet används. Utvärderingskriterier är de omständigheter som myndigheten eller enheten kommer att ta hänsyn till vid utvärderingen, t.ex. kvalitet, leveranstid och pris.
Öppet förfarande	Annonserat upphandlingsförfarande som används vid upphandlingar över tröskelvärdet. I ett öppet förfarande får alla leverantörer lämna anbud.
Överprövning	Prövning i allmän förvaltningsdomstol enligt LOU eller LUF efter ansökan av leverantör. Kan avse överprövning av upphandling (t.ex. ett tilldelningsbeslut eller beslut att avbryta en upphandling) eller överprövning av avtals giltighet (ogiltighetsförklaring av ett ingånget avtal).

Lagar och förordningar

Upphandlingsrelaterad lagstiftning

Lag (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU)

Lag (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (LUF)

Förordning (1998:796) om statlig inköpssamordning

Förordning (2007:1099) om offentlig upphandling och upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

Förordning (2006:260) om antidiskrimineringsvillkor i upphandlingskontrakt

Tillkännagivande (2010:53) av tröskelvärden vid offentlig upphandling

Tillkännagivande (2007:1108) av de försvarsprodukter som avses i lagen (2007:1091) om offentlig upphandling

Annan lagstiftning

Lagen (2000:832) om kvalificerade elektroniska signaturer

Offentlighets- och sekretesslag (2009:400)

Förvaltningslagen (1986:223)

Arkivlagen (1990:782)

Lagen (1930:173) om lagstadgad tid

EU:s upphandlingsdirektiv:

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/18/EG om samordning av förfarandena vid offentlig upphandling av byggentreprenader, varor och tjänster (det klassiska direktivet)

Europaparlamentets och Rådets direktiv 2004/17/EG, om samordning av förfarandena vid upphandling på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster (försörjningsdirektivet)

EU:s rättsmedelsdirektiv:

Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/66/EG om ändring av rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG vad gäller effektivare förfaranden för prövning av offentlig upphandling (ändringsdirektivet)

Rådets direktiv 89/665/EEG om samordning av lagar och andra författningar för prövning av offentlig upphandling av varor och bygg- och anläggningsarbeten (första rättsmedelsdirektivet)

Rådets direktiv 92/13/EEG om samordning av lagar och andra författningar om gemenskapsregler om upphandlingsförfaranden tillämpade av företag och verk inom vatten-, energi-, transport och telekommunikationssektorerna (andra rättsmedelsdirektivet)

Övrigt:

Proposition 2009/10:180 Nya rättsmedel på upphandlingsområdet

Proposition 2009/10:134 Upphandling från statliga och kommunala företag

Proposition 2006/07:128 Ny lag om offentlig upphandling och upphandling inom vatten, energi, transporter och posttjänster

Kommissionens förordning (EG) nr 1177/2009 om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG, 2004/18/EG och 2009/81/EG avseende de tröskelvärden som ska tillämpas vid upphandlingsförfaranden

Kommissionens förordning (EG) nr 1150/2009 om ändring i förordning (EG) nr 1564/2005 i fråga om standardformulär för offentliggörande av meddelanden inom ramen för anbuds-förfaranden i enlighet med rådets direktiv 89/665/EEG och 92/13/EEG meddelanden inom ramen för anbuds-förfaranden i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG och 2004/18/EG

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EG) nr 2195/2002 av den 5 november 2002 om en gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV)

Rådets förordning (EG) nr 1182/71 av den 3 juni 1971 om regler för bestämning av perioder, datum och frister.

Länkar

Ekonomistyrningsverket (www.esv.se) och enheten för Statliga inköpssamordningen (www.avropa.se)

Europeiska kommissionens startsida för offentlig upphandling
(http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/index_en.htm)

Justitiekanslern (www.jk.se)

Justitieombudsmannen (www.jo.se)

Kammarkollegiet, Nationella upphandlingsstödet
(www.upphandlingsstod.se)

Kommerskollegium (www.kommers.se)

Konkurrensverket (www.konkurrensverket.se)

Miljöstyrningsrådet (www.msrb.se)

SIMAP (www.simap.europa.eu)

Swedish Standards Institute (www.sis.se)

Tenders Electronic Daily (TED) (www.ted.europa.eu)

www.verksamt.se, information för företag om bl.a. upphandling

Anteckningar

Kontakta oss

Postadress: Konkurrensverket, 103 85 Stockholm

Telefon: 08-700 16 00

Fax: 08-24 55 43

E-post: konkurrensverket@kkv.se

webbplats: www.konkurrensverket.se

Beställ

Denna skrift är kostnadsfri vid beställning
av enstaka exemplar.

Beställer du fler än fem exemplar kostar den
25 kr/st inklusive porto.

Skriften kan också laddas ner kostnadsfritt på

www.konkurrensverket.se/informationsmaterial

Den här skriften innehåller en introduktion till de två svenska upphandlingslagarna med de nyheter som gäller från 15 juli 2010.

De allra flesta upphandlare och leverantörer omfattas av lagen om offentlig upphandling (LOU) som beskrivs i del 1.

För upphandlare och leverantörer inom vatten, energi, transporter och posttjänster gäller försörjningslagen (LUF) som beskrivs i del 2.

Skriften innehåller också en ordlista, webbadresser till olika aktörer och en sammanställning över lagar och förordningar på upphandlingsområdet.

Adress 103 85 Stockholm
Telefon 08-700 16 00
Fax 08-24 55 43
konkurrensverket@kkv.se

www.konkurrensverket.se